

Algemeene beschouwingen over oorlog en vrede,

DOOR

F. KROON,

Kapitein der Infanterie N. I. L.

Oorlog! Dit woord wekt in bijna ieder mensch gevoelens op van afschuw en smart, het doet voor zijn geestesoog verschijnen beelden van verwoesting, en zijn gedachten verwijlen bij alle mogelijke mensche-lijke ellende. Immer heeft dan ook het individu den oorlog erkent als eene verschrikking, een geesel en terecht zegt het oude Duitsche rijmpje:

„Wo man Krieg führt, da ist Not,
Hunger und kein Brot.”

Maar toch is deze afschuw blijkbaar niet in staat geweest het menschdom van den oorlog te bevrijden. De massa denkt klaarlijk anders dan de individuen, of wel ze handelt anders dan ze denkt. De oorlog is tot nu toe steeds zóó met het menschelijk gemeenschapsleven samengeweven geweest en wortelt blijkbaar zóó diep òf in den mensch zelf òf in zijn instellingen, dat geen individueele afschuw en haat er tegen hem hebben kunnen doen verdwijnen.

Ook is het zeer de vraag of die afschuw en die haat genoegzaam gronden vormen om den oorlog geheel te veroordeelen, want ten slotte heeft de meening der individuen weinig te beteekenen tegenover de daden der massa, die met de wenschen der enkelingen geen rekening houden.

De 18e-eeuwsche filosoof en vredes-apostel David Hume zeide ongeveer: „Als ik de volkeren zoo met elkaar zie strijden dan is het me alsof ik twee dronken kerels zie, die elkaar in een porceleinwinkel met knuppels afranselen. Want niet alleen dat het geruimen tijd zal duren vóór hun builen genezen zijn, maar zij moeten later ook nog de schade betalen, die ze hebben aangericht.” Zoo'n uitspraak bewijst echter niet meer dan dat de twee strijdenden op den persoon van Hume den indruk van twee vechtende dronken kerels maakten, doch geenszins, dat die volkeren inderdaad daaraan gelijkwaardig waren. Het is zeer wel mogelijk, dat eene billijke appreciatie van de handelingen, en de motieven dier handelingen, voor de betrokken volken ten eenenmale buiten zijn vermogen viel.

Omgekeerd heeft de uitspraak van den Nederlandschen oorlogs-apostel, professor Steinmetz, luidende: „Der Krieg is die äusserste, die allerhöchste Anstrengung und darf als solche nicht und niemals

aufgehoben werden" 1) geen andere waarde dan die van eene persoonlijke meening, waarbij zeer zeker velen het, op boven aangehaalde uitspraak volgend, betoog als bewijs onvoldoende zal toeschijnen.

Inderdaad is het vraagstuk, of de oorlog voor het menschdom zegenrijk dan wel nadeelig is, heel moeilijk te bestudeeren, laat staan op te lossen, aangezien de fanatieke oorlogspredikers niets dan goeds zien, terwijl de fanatieke anti-oorlogs-mannen even halsstarrig niets dan kwaads weten te vinden. Ten overvloede is de appreciatie van de waarde van den oorlog voor een zeer belangrijk deel een zaak van het gevoel en van het karakter en wordt ze sterk beheerscht door politieke- of geloofs-overtuiging. Het is duidelijk, dat dit alles aan eene behoorlijke oplossing van het vraagstuk niet ten goede komt. Bij eene eerlijke poging om de dingen en feiten nuchter te beschouwen komt men echter al spoedig tot de erkenning dat een oorlog zoowel goede als slechte gevolgen kan hebben. Evenwel komen die gevolgen meestal in zoo'n schijnbaar verwarde vermenging voor, dat er slechts een willekeurige greep gedaan behoeft te worden in het zoo ruime feiten-materiaal, dat de wereldgeschiedenis biedt, om „bewijzen" voor elk der beide beweringen naar believen en in overvloed te vinden. Datgene wat voor de constructie van het begeerde „bewijs" niet gewenscht is, kan worden doodgezwegen; dit is dan ook in de meeste gevallen de werkwijze der apostels van beide zijden. Wenscht men immers te bewijzen, dat de oorlog noodlottig is voor een volk, dan is het zeer gemakkelijk een groot aantal voorbeelden aan te halen van staten en volkeren, die door den oorlog zelf of door zijn gevolgen, te gronde gingen, in ieder geval voor lange jaren in ellende werden gedompeld. En zoo gelukt het, oppervlakkig beschouwd althans, aan te toonen dat de krijg voor de gemeenschap een vloek is zonder ééne enkele goede zijde. Wenscht men echter te bewijzen, dat de oorlog het middel is voor een volk om tot macht en geluk, volkskracht en rijkdom te geraken dan levert alweer de levensgeschiedenis de noodige voorbeelden om deze bewering met feiten te staven.

Om het betoog een wetenschappelijk karakter te geven, worden dikwerf de cijfers der statistiek te baat genomen, doch het maakt wel een eenigszins bevreemdenden indruk als men beide partijen dezelfde gevallen ziet aanhalen, zoo bijvoorbeeld Duitschland na 1870. De een wijst dan echter met nadruk op de eerste jaren van overgroten voorspoed en haast abnormalen ondernemingsgeest, de ander echter doelt meer speciaal op de volgende jaren van malaise en reactie. Men zegt ten slotte tot zich zelf dat er niets bewezen is, want ook in vredestijd volgen periodes van voorspoed en inzinking elkaar op. De vredes-man bewijst met cijfers dat de criminaliteit door den oorlogstoestand toeneemt, de oorlogs-man bewijst, ook met cijfers, dat de oorlog daarop

1) „Die Philosophie des Krieges".

in het geheel geen invloed heeft. Alles hangt hier blijkbaar af van „l'art de grouper les chiffres”.

Het is dan ook zeer moeilijk te dezen opzichte de waarheid te vinden. Dezelfde oorlog die Carthago deed verdwijnen was voor Rome alweer een stap in de richting naar grootheid en voorspoed, maar beide partijen hebben ongetwijfeld gedurende den oorlog veel geleden en zware offers gebracht.

Vele oorlogen, die blijkens hunne beschrijving bloedig en wreed waren en uitgestrekte landstreken verwoest hebben, worden achteraf erkend als te hebben geopend nieuwe wegen, waar langs vreemde wetenschappen en jonge denkbeelden hun intrede deden. En wie telt er nu nog de offers toen door de individuen, onder de zwaarste inspanning, gebracht. En wie durft beweren, dat die menschen toen wisten, wat ten slotte, na lange jaren, de vruchten zouden zijn voor hunne opofferingen en moeiten?

Welk Nederlander zou nu den tachtigjarigen oorlog uit onze geschiedenis willen missen? Welk Duitscher den oorlog van 1870 uit de zijne en welk Japanner den grooten oorlog die zijn vaderland een plaats gaf onder de groote machthebbers?

En toch hebben ook toenmaals, gedurende die slachtingen op groote schaal, ongetwijfeld duizenden en duizenden den oorlog gevloekt als den Alvernieler van menschelijk geluk.

Wie zal zeggen hoe men over eene halve eeuw den huidigen oorlog zal beoordeelen? Zal men hem dan beschouwen als den zelfmoord van Europa, als het begin van den ondergang van onze West-Europeesche beschaving? Of zal men zeggen, dat de oorlogsvlam van nu voor ons werelddeel is geweest het dageraad-gloren van een nieuwen dag?

Beide is mogelijk.

Zal dan deze oorlog voor enkele staten gebleken zijn het begin van het einde te zijn geweest en zullen er eveneens volken zijn voor wie hij de aanvang was van een nieuwe bloeiperiode.

Beide is waarschijnlijk.

Maar zeker is, dat thans alle volken, die aan den oorlog deelnemen, diep gebukt gaan onder ellende en dat millioenen menschen de zwaarste offers brengen, zonder de strekking en de resultaten daarvan ook maar in het minst te kunnen overzien.

En intusschen bloedt ons werelddeel thans uit vele wonden maar het is niet onmogelijk, dat die huidige smarten de barensweeën zullen blijken te zijn voor de geboorte van een verjongd en beter Europa.

Van dit alles valt nu nog niets te zeggen, doch aan de hand van hetgeen de geschiedenis ons leert mogen we wel concludeeren, dat een oorlog als die van 1914 groote gevolgen moet hebben, al is dan nu nog niet uit te maken, of deze ten slotte overheerschend gunstig dan wel ongunstig zullen zijn voor het nageslacht.

Het lijkt den zakelijken beschouwer dan ook een onvruchtbaar werk daarover speculatief te oordeelen.

Als vaststaande weten we alleen, dat de oorlog vreeselijke offers vergt van hen die er rechtstreeks of zijdelings bij betrokken zijn. De individueele ellende teweeg gebracht door zware verliezen in bloed en geld maken natuurlijk, dat de krijg voor de menschen het karakter van een geesel aanneemt. Ongetwijfeld heeft daardoor de vredes-apostel het groote voordeel, dat hij pleit voor een idee, die aan bijna ieder individu sympathiek is, terwijl de kampioen voor den oorlog een flinke dosis moed noodig heeft om zich zoo „bloeddorstig” voor te doen.

Vele filosofen hebben steeds den staat vergeleken met een individu. Hiervan gebruik makende kan men een parallel trekken en zeggen dat in vele gevallen een oorlog voor een volk is wat eene chirurgische behandeling is voor een mensch.

Niemand verlangt er naar en wie werkelijk geheel gezond is naar lichaam en geest heeft eene operatie niet noodig, noch verbeeldt zich die noodig te hebben. Edoch, een teveel of een tekort kan maken, dat eene operatie noodig wordt, althans als noodig wordt erkend. En hoe ongaarne dan ook, en na hoevele aarzelingen en bedenkingen, ten slotte wordt er toe overgegaan. (Hoe zoo'n teveel of tekort ontstaan is, en of het niet had kunnen worden voorkomen bij rationeeler of verstandiger levenswijze is eene andere quaestie, die hierna nog ter sprake komt.)

Soms heeft een individu, tengevolge van zijn toestand de operatie bepaald noodig gehad, maar soms ook blijkt achteraf, dat die behandeling onnoodig, ja zelfs schadelijk is geweest.

Voor enkelen beteekent de operatie eene amputatie, welke ook alle levenskracht verlamt of veel levensgeluk vernietigt, maar voor anderen daarentegen beteekent ze het herkrijgen van het gebruik van deelen, die reeds als verloren werden beschouwd.

Voor sommigen is de operatie de dood, voor anderen echter een vernieuwd leven.

Maar ongetwijfeld heeft de bewerking allen geld en bloed gekost.

Indien het nu zoo ook gesteld is met de volkeren en den oorlog dan mag men dezen maar niet, zonder meer, verdoemen, doch evenmin mag men er naar verlangen en als iets schoons verheerlijken. We kennen de ellende, die hij teweeg brengt, maar we mogen de oogen niet sluiten voor de zegenrijke gevolgen die verschillende oorlogen gehad hebben.

Dat intusschen velen, onder den indruk van al die ellende en al die offers, zich telkens weer wagen aan de al zoo heel oude maar nog nooit opgeloste vraag, of de oorlog niet zou kunnen verdwijnen, is heel begrijpelijk. Op die vraag is alle eeuwen door, in verschillende toonaarden, en van allerlei in levensopvatting dikwijls rechtlijnig tegenover elkaar staande zijden een bevestigend antwoord gegeven. De aanbevolen wegen en middelen waren dan ook legio en natuurlijk vaak elkaars tegengestelden. Ook in onzen tijd worden ze weer in ruime mate aangeprezen van af het huismiddeltje van den verontwaardigden ingezonden-stukken-schrijver, die den oorlog wil „afschaffen”, tot de doorwrochte studies van ter zake bevoegden; doch er blijkt nergens een genoegzaam

algemeen geloof en vertrouwen in één dier middelen te bestaan. Wel sluiten zich betrekkelijk velen aan één en vormen, onder bepaalde leuzen, een meer of minder sterke groep, doch zij slagen er niet in hun denkbeelden zóó scherp te omlijnen en als mogelijk voor te stellen dat een ieder overtuigd wordt.

Wil men den oorlog bestrijden, dan moet toch in de eerste plaats gevraagd worden: „Waardoor ontstaat de oorlog in het algemeen?” En op deze vraag krijgt men al zooveel verschillende antwoorden, dat men tot de conclusie komt, dat blijkbaar eene objectieve beschouwing van het vraagstuk onmogelijk is. Die antwoorden toch hangen, zooals de ervaring leert, geheel en al af van de geestesrichting en de wereldbeschouwing van de betrokken personen. Sommigen zeggen dat de oorlog ons door God wordt opgelegd, anderen meenen er het werk van Satan in te zien, weer anderen spreken van eene onvermijdelijke natuurwet, die de volkeren tot den strijd drijft, velen zoeken de oorzaak in de menschen en hunne instellingen zelve, terwijl ten slotte enkelen eene bepaalde groep van personen rechtstreeks beschuldigen voor het maken der oorlogen.

Voor hen, die hetzij God of Satan als grondoorzaak erkennen, is de oorlog dus een verschijnsel dat men maar heeft te accepteren, evenals alle rampen die, volgens hen, door bovengenoemde machten der menscheit worden opgelegd, dus evenals epidemieën, aardbevingen e. d. Hoogstens kan men, volgens die opvatting, trachten de gevolgen van den oorlog zoo draaglijk mogelijk te maken. Ongeveer hetzelfde geldt voor hen die den oorlog beschouwen als een onvermijdelijk gevolg van werkingen der natuurwetten. Evenwel kunnen deze lieden trachten langs wetenschappelijken weg middelen te vinden om den oorlog te voorkomen, c. q. zijne schadelijke werkingen zooveel mogelijk te beperken.

Voor degenen echter die de oorzaken van den oorlog in de menschen zelf zoeken is een ruim veld voor beschouwingen weggelegd. En dat ruime veld wordt dan ook in alle mogelijke richtingen bewerkt, doch helaas ook al weer door lieden die reeds een voorop gezette meening hebben over het resultaat dat hunne onderzoekingen en beschouwingen moeten opleveren. Ook bij hen is objectiviteit meestal niet te vinden.

Toch lijkt de werkwijze, die zou moeten worden gevolgd, betrekkelijk eenvoudig. In de eerste plaats zou gevraagd moeten worden: „Zijn er aanwijzingen, dat de mensch van nu innerlijk anders is dan die van vroeger; dan wel bestaat er waarschijnlijkheid, dat hij binnen afzien baren tijd zoodanig veranderen zal, dat zijne eigenschappen niet meer oorzaak zullen zijn van oorlogen?”

Bij het standpunt, dat oorlogvoeren iets verwerpelijks is, zal „veranderen” in dit verband moeten beteekenen „verbeteren”. Het is duidelijk dat hierbij niet in aanmerking komt onze „beschaving”. De man, die dit woord het eerst gebruikte, heeft waarschijnlijk niet bedacht welk een letterlijk-juiste term hij bezigde; mocht dit wel het geval zijn geweest dan was hij een groot cynicus. Want er is wel geen ander, dat zóó

halsstarrig in eene verkeerde beteekenis gebruikt wordt dan dit, brutaal-hoonend zijn letterlijke beteekenis weergevend, woord. Schaven wil immers zeggen: uiterlijk glad maken doch de innerlijke structuur dezelfde laten. Door velen wordt dan ook, als ze willen aangeven datgene wat men met „beschaving” eigenlijk zou willen zeggen, gesproken van „innerlijke beschaving”. Een tegenspraak in zich zelven!

Om na te gaan of de mensch veranderd is moet dus niet op de beschaving gelet worden doch op de innerlijkheid. Welnu! Worden wij niet boos, de een eerder dan de ander en verzoenen wij ons weer niet met elkaar? Haten wij elkaar niet met meer of minder kracht, hebben wij elkaar niet lief met meer of minder onbaatzuchtigheid? En doen wij dat alles niet op geheel overeenkomstige wijze al onze voorgangers van voor een paar duizend jaar?

Zeker, we slaan elkaar niet zoo spoedig meer dood, doch is het niet mogelijk, dat de aanwezigheid van gerecht en politie daarop een beduidenden invloed heeft? Staan wij met onze brandkluizen en particuliere nachtwakers zedelijk zooveel hooger dan onze in dierenhuiden gekleede voorgangers, die hunne uit takken en leem bestaande hutten, met een gerust gemoed, afsloten door middel van een stroowisch?

Dit is zeer moeilijk uit te maken, ofschoon het natuurlijk voor ons zelven aangenaam is te hooren verzekeren, dat wij zooveel beter zijn. Maar zou men de proef durven nemen en eens gedurende een zeker tijdsverloop alle gerecht, politie, brandkasten e. d. buiten werking stellen?

Ook is het de moeite waard eens te zien of er in het algemeen veel verschil geconstateerd kan worden in de gemoedsuitingen van hen, die door den krijg bezocht zijn geworden, tusschen de menschen van voorheen en thans. Zou er bijvoorbeeld veel innerlijk verschil zijn tusschen het mengsel van gevoelens van smart, trots en haat, dat de barbarenmoeder bezielde, die bij het lijk van haar dapper in den strijd gevallen kind op luidruchtige wijze klaag- en wraakliederen zong en de gevoelens van de moderne mama, die in een dik-omrande rouwadvertentie meedeelt, dat haar eenige zoon in den strijd voor het vaderland den heldendood vond? Is er gegronde reden om aan te nemen, dat de wilde krijgsman van voorheen met minder zorg voor vrouw en kind in het hart ten strijde trok, dan de soldaat van nu? Staan wij, die vechten met kanonnen, geweren, mijnen en stikgassen, wat innerlijke roerselen aangaat, boven hen, die streden met vuisten, steenen en knodsen?

Het kost moeite deze vragen te beantwoorden en het gevaar is groot, dat men zichzelf troosteloos gaat bekennen, dat er geen ware vooruitgang voor het menschedom geweest is en er waarschijnlijk in de naaste toekomst ook geen verbetering verwacht mag worden.

Dit pessimisme zou echter verkeerd zijn, want al zien wij nu misschien geen grooten, in het oog springenden, vooruitgang, er zijn lichtpunten te constateeren en er zijn wel bewijzen van hooger menschelijk voelen. Laat ons gelooven, dat de menschheid al worstelende, maar vooral haar fouten erkennende, bezig is zich geschikt en gereed te maken

voor eene mutatie naar een hooger en beter peil. Eens is toch uit een wezen, dat wij slechts noode als mensch erkennen de mensch van deze eeuwen gegroeid.

Dan zagen we, dat velen den oorlog toeschrijven aan den aard der menschelijke instellingen. Eén der instellingen, die hierbij vooral ter sprake komt is de groepeerings der menschen tot families, stammen en staten. Want het zijn juist deze lichamen, die door alle tijden heen den oorlog met elkaar hebben gevoerd, de vraag ligt dus voor de hand of we daarin niet de oplossing van het vraagstuk moeten zoeken. Maar ook met de beantwoording van deze vraag komt men niet verder, want het blijkt niet mogelijk aan één der vele gezelschapsvormen, waartoe de menschen zich vereenigden een grooter oorzakelijk vermogen van aanleg toe te schrijven dan aan de anderen. Immers zoowel de republieken als de monarchieën, de theocratisch geregeerde als de oligarchisch gedreven volken, de tyrannen zoowel als de communistische gemeenschappen hebben krijg gevoerd. Blijkbaar ligt dus de oorzaak buiten den aard van de gemeenschapsvormen en buiten den regeeringsvorm, zoodat ook het verdwijnen van de huidige staatsgrenzen en staatsvormen, waarvan velen zich voor den vrede zooveel beloven, geen waarborgen zou geven dat ook de oorlog inderdaad daarmee zou verdwijnen. Het is geenszins zeker, dat bij eene verdeeling der menschen in klassen of in syndicaten of hoe men maar wil, de verschilpunten, die toch bij elke verdeeling mogelijk, zelfs waarschijnlijk, blijven, steeds zonder geweldpleging zouden worden vereffend.

Het laatste brengt ons vanzelf op het standpunt van hen, die meenen dat de schuld aan den oorlog geheel moet worden gezocht bij ons maatschappelijk systeem dat door hen kapitalistisch en militaristisch genoemd wordt. Al zou nu de oorlog van 1914 aan eene dergelijke oorzaak kunnen worden toegeschreven, dan geeft dat nog geen verklaring omtrent het ontstaan der oorlogen in vroegere, soms geheel kapitaalooze maatschappijen. Daar hebben dan toch andere oorzaken gewerkt, die natuurlijk weer nauw samenhangen met de maatschappelijke verhoudingen, omstandigheden en behoeften van dien tijd. Hieruit volgt, dat het zeer waarschijnlijk, althans lang niet onmogelijk is, dat de maatschappij, die men van bovengenoemde zijde voor onze kapitalistische in de plaats wenscht te stellen weer oorzaken zou doen geboren worden voor nieuwen strijd. Dit geldt te meer, daar die nieuwe verhoudingen zóó vaag omschreven worden, dat ze zelfs hun voorstanders niet duidelijk voor oogen schijnen te staan, zoodat ook dezen niet kunnen bevroeden wat die nieuwe maatschappij in haar schoot zou verborgen houden. Verzekeringen hunnerzijds, dat dit in ieder geval „eeuwige vrede” en „geen oorlog” zal zijn, blijven dus bloote verzekeringen, die, aangezien ze op niets tastbaars gebaseerd zijn, geen waarde hebben.

Sommigen beschuldigen rechtstreeks eene bepaalde groep van personen den oorlog van 1914 willens en wetens veroorzaakt te hebben,

met name de betrokkenen in de oorlogsindustrie, terwijl hun willige werktuigen, de diplomaten, hen het doorvoeren van hun plannen zouden hebben mogelijk gemaakt. Al zou dit alles voor bedoelden oorlog kunnen gelden, dan zou dit toch alweer geen verklaring geven voor het ontstaan en het wezen van den oorlog in het algemeen. Integendeel geeft het steeds meer de overtuiging dat ieder tijdsgewricht zijn eigen oorlogs-oorzaken meebrengt, zoodat er geen voorspellingen gedaan kunnen worden voor een toekomst, die niet bekend is.

Dan dient nog vermelding de meening van een steeds sterker wordende groep van menschen, die leeren dat de tijd nadert, waarin de wereld zal vervormd worden tot één groote economische, wetenschappelijke en godsdienstige coöperatie, waarbinnen voor oorlog geen plaats meer zal zijn. Hier vindt men dus uitgesproken het idee van de vorming voor een eenheid van hooger orde. Dit denkbeeld heeft het voordeel, dat het kan wijzen op de voorbeelden uit de geschiedenis waarbij uit de stammen de volkeren en uit de volkeren de staten en uit deze weer de staten-bonden zijn gegroeid. Hier heeft men dus tenminste eenigszins een richtsnoer. Intusschen is het idee, in zijn algemeenheid, volstrekt niet nieuw en we zullen in volgende artikelen met dergelijke denkbeelden meermalen kennis maken en ze, met meer of minder succes, zich zien belichamen. Doch steeds door met bloedigen strijd. Ook mag niet uit het oog verloren worden, dat het idealistische „imperialisme” en elk „pan...isme” beide zeer nauw aan het boven vermelde idee zijn verwant. Ook zij wenschen de vorming van een groot geheel, dat eenheid en vrede brengen zal, doch onder suprematie van een bepaalden staat, die, volgens de voorstanders, daartoe, wegens zijn hooge eigenschappen, zeer bepaaldelijk geroepen is.

Met iets minder en dus wellicht gemakkelijker te bereiken resultaten, stellen zij zich tevreden, die de vorming van een Europeeschen statenbond wenschen als eerstvolgende étappe op den weg naar den algemeenen en eeuwigen vrede. Als daarop volgende étappe geldt voor hen de vorming van een Wereld-statenbond. Beide echter voorloopig nog in toom gehouden door een politie-krijgsmacht.

Inderdaad heeft men hier te doen met denkbeelden, die voor verwezenlijking vatbaar schijnen. Zoo goed als de, eeuwen geleden, elkaar beoorlogende steden en landstreken tot staten gegroeid zijn, zouden de huidige staten meer kunnen samengroeien tot lichamen van hooger orde. De vorming van zoo'n statenbond zal behalve door den wensch naar vrede zeer bevorderd worden door vrees voor anderen (i. c. Azië, Afrika) of wel door vrees voor onderlinge vernietiging. Zuiver practische en egoïstische overwegingen dus, die met de vredes-idee als zoodanig niets gemeen hebben; integendeel.

Het is dan ook begrijpelijk dat de rasechte pacifisten in die door een politie-krijgsmacht in toom gehouden en beschermde statenbonden nu juist niet de belichaming zien van hunne idealen. Doch zeer zeker zal genoemd denkbeeld velen practischer en eerder bereikbaar schijnen

dan het streven naar een vredestoestand, die op louter ideëele overwegingen gebaseerd zou zijn.

Zij die dit laatste mogelijk achten, wenschen den vrede te verkrijgen en te behouden door zooveel mogelijk alle kans op geschillen weg te ruimen, de belangenverschillen tusschen de volken zoo gering mogelijk te maken. In toch nog ontstane geschillen zoude door eene internationale rechtbank uitspraak gedaan worden, waartoe eene codificatie van internationaal recht noodig zou zijn. Over een machtsmiddel, om eventueel niet in de uitspraak zich schikkende staten tot toegeven te dwingen, zou niet behoeven te worden beschikt, daar de ongehoorzame getroffen door de algemeene verachting van de geheele beschaafde wereld als een paria geïsoleerd zou staan en al zeer spoedig het hoofd in den schoot zou leggen.

Daartegenover staat dat het zeer wel mogelijk zou zijn, dat een volk, zich door de uitspraak van de rechtbank aangerand voelend, er trotsch op zou gaan zich te verzetten en als martelaar geïsoleerd te staan tusschen de anderen die het „macht is recht” lieten gelden. Niet onmogelijk is het, dat het door die houding sympathie bij anderen zou gaan opwekken, zooals nu ook wel gebeurt bij enkelingen die zich niet wenschen te onderwerpen aan de wetten en straffen van den staat die ze als onbillijk voelen; en ten slotte zou een „revolutie” niet uitgesloten zijn.

Ten laatste zou nog kunnen worden gevraagd, of er wellicht aanleiding bestaat aan te nemen, dat de redenen waarom oorlog gevoerd wordt eens zullen verdwijnen of kunnen verdwijnen. Gaat men hiertoe na welke redenen er zoo al in den loop der tijden in het spel zijn geweest, dan blijken deze ook al weer zoo veelvuldig en veelal zoo met elkaar vermengd te zijn geweest, dat ook hieromtrent voor de toekomst niets vaststaands valt te zeggen. De bedoelde redenen kunnen gemeenlijk alle teruggebracht worden tot het zoowel geestelijk als materieel eigenbelang van bepaalde personen of dat van vereenigingen van personen. Ze blijken altijd en telkens weer zóó afhankelijk van economische en politieke omstandigheden, van stoffelijke en geestelijke belangen en niet het minst van persoonlijke invloeden te zijn geweest, dat het ondoenlijk schijnt zich een toekomst te denken, waarin de menschen en menschen-groepen zich zóó belangenloos tot elkaar zouden verhouden, dat er geen redenen tot ernstige conflicten meer zouden kunnen ontstaan.

Gewoonlijk worden naar de redenen de oorlogen onderscheiden in: Verhuizingsoorlogen. Het meest bekend zijn de volksverhuizingen in Europa in de 4e en 5e eeuw, echter zijn ze overal elders op de wereld ook voorgekomen. Hun oorzaken liggen vrijwel in het duister doch kunnen waarschijnlijk gezocht worden in den wensch gunstiger levensvoorwaarden te verwerven omdat het eigen gebied te klein werd, dan wel vruchtbaarder of wildrijker streken te gaan bewonen. Daarbij werden dan gewoonlijk de oude bewoners vernietigd of verdreven. Dit soort conflicten is grootendeels uit den tijd, doch het is niet uitge-

sloten dat de landen om den Stillen Oceaan nog eens getuige zullen zijn van iets dergelijks (Japan-Californië, Japan—Indië).

Veroveringsoorlogen, waarvan het doel is een deel van het gebied van een ander volk te nemen, hetzij om politieke of om militaire redenen (bijv. om strategisch gunstiger grenzen te krijgen). Tot deze oorlogen, die vaak een gemoderniseerden vorm van de voorgaande zijn, moeten ook gerekend worden de expansie- en koloniale oorlogen. Bij de laatste werken veelal economische invloeden.

Vernietigingsoorlogen, waarbij de eene partij de bepaalde bedoeling heeft de andere te vernietigen. Gewoonlijk spruit deze bedoeling voort uit eene samenstelling van allerlei redenen waarbij economische de hoofdrol spelen.

Vorstenoorlogen of kabinetsoorlogen, die nu niet meer voorkomen, werden veelal ondernomen wegens erfopvolgingsquaesties, legitimitetsbeginselen, gekrenkte trots, heerszucht e. d.

Burgeroorlogen, die ontstaan wanneer binnen het staatsverband verschillende groepen met elkaar in geweldadigen strijd geraken. Vaak waren het godsdienstoorlogen of klassenoorlogen, soms ook liep de strijd over de politieke macht in den staat. Ze behooren van ouds tot de bloedigste en verderfelijkste.

Godsdienstoorlogen worden, daar ze om geestelijke dingen gaan, meestal met groot fanatisme gevoerd, zijn dus hardnekkig en bloedig.

Handelsoorlogen komen het meest voor tusschen aan zee gelegen staten, die elkaars concurrent op de wereldmarkt zijn of worden.

Interventieoorlogen ontstaan door het tusschenbeide treden van een staat in den strijd tusschen anderen. Gewoonlijk geschiedt dit in naam van den vrede en de menschlijkheid, doch meestal is de ware drijfveer: de zucht om op een gemakkelijke manier eenige gewenschte voordeelen te bemachtigen.

Eenheidsoorlogen kunnen zoowel gevoerd worden tegen staten, die naar gemeend wordt tot de te vormen eenheid te behooren doch voor toetreden nog niet veel gevoelen en dus gedwongen moeten worden, als wel door buitenstaanders worden aangeboden, die voor zich zelf gevaar duchten van die wordende grootere eenheid.

Overwichtsoorlogen worden gevoerd tusschen de staten, die elkaar de hegemonie over een zeker deel van de wereld betwisten. Dikwijls gaan deze oorlogen vooraf aan, of vallen ze samen met, eenheidsoorlogen, waarbij het dus gaat om de suprematie in de nieuw te stichten eenheid.

Preventieve oorlogen begint een staat als hij vreest in de toekomst aangevallen te zullen worden door een steeds sterker wordenden buurman. Hij geeft er de voorkeur aan den strijd eerder te beginnen, terwijl de krachtsverhoudingen hem nog gunstiger zijn.

Verdedigingsoorlogen worden algemeen als de meest geoorloofde beschouwd. Er zijn slechts weinig menschen die zelfs deze

oorlogen onvoorwaardelijk afkeuren. Voorloopig staan deze menschen nog zeer ver van het praktische leven af, daar in bijna ieder wezen nog de zucht leeft om zich te verweren tegen onrecht en geweld.

Vrijheidsoorlogen hangen gewoonlijk nauw samen met de hiervoor genoemde en kunnen wel de meest „populaire” vorm genoemd worden.

Bedenkt men nu, dat behalve de genoemde redenen er nog vele andere zijn, die als drijfveeren meewerken om een oorlog te doen ontstaan en dat er, zooals werd aangetoond, in nieuwe maatschappelijke verhoudingen nog vele nieuwe kunnen ontstaan, dan gevoelt men duidelijk, dat het onmogelijk is voor de toekomst in deze, eenige gerechtvaardigde voorspelling te doen.

Wat nu betreft de oorzaken, de gevolgen en appreciatie van de oorlogen in den loop der tijden, alsmede de pogingen in het werk gesteld om tot beperking van den oorlog, althans van de oorlogsellende te geraken, dit alles hoop ik in volgende artikelen te bespreken.

Radio telegrafische Seingemeenschap,

DOOR

J. J. VAN OS,

1e Luitenant der Genie.

(Slot van blz. 706.)

9. SNELHEID VAN OVERBRENGING.

Aangezien de electro-magnetische golven zich zoo buitengemeen snel voortplanten zullen de teekens op hetzelfde moment dat zij geseind worden, worden opgenomen, onverschillig den afstand waarop de stations van elkaar verwijderd zijn.

De snelheid van overbrenging d. w. z. de afstand der beide punten waartusschen overbrenging van het bericht plaats heeft, (van Cdt. te A naar Cdt. te B) gedeeld door den tijd daarvoor noodig, neemt dus met den afstand toe. Hoe grooter de afstand hoe grooter uit dit oogpunt het voordeel der draadlooze.

Aan deze snelheid komt verder ten goede dat men, althans indien de corresponderende stations binnen elkaars werkingsfeer liggen, rechtstreeks verbinding kan vragen en onderhouden zonder de hulp in te roepen van tusschenstations.

Telefonische verbinding over eenigen aanmerkelijken afstand zal men in verreweg de meeste gevallen slechts via meer of minder centraalposten kunnen verkrijgen, hetgeen veel tijdverlies geeft.

Correspondentie via een tusschenstation eischt den dubbelen tijd voor het overseinen van een bericht.

Van het meeste belang is natuurlijk het vlug brengen van het bericht van den troepencommandant naar het station en omgekeerd. Hoe dichter te dien einde het station bij dezen Commandant is opgesteld hoe beter.

Voor deze overbrenging moet een ordonnansendienst worden ingesteld en bij eenigen afstand dient het station telefonisch aangesloten te worden.

Een nadeelige factor is, dat waar men bij de andere seinmiddelen veelal niet met code behoeft te werken, men dit bij draadlooze nagenoeg steeds moet doen. Immers, zoodra binnen de werkingsfeer van het seinend station een vijandelijk station ligt, kan dit alle berichten opvangen. Technische inrichtingen waardoor de teekens op een dusdanige wijze worden overgeseind, dat het opnemen door vijandelijke stations zeer bemoeilijkt wordt, bestaan wel, doch worden in de practijk nagenoeg niet toegepast.

De tijd, benoodigd om het bericht in code om te zetten en omgekeerd is verlies en vermindert de snelheid van overbrenging.

Dit verlies zal men zooveel mogelijk reduceeren door het omzetten door special personeel te doen geschieden.

Het zal voordeelig zijn afkortingen te bezigen waardoor de tijd benoodigd voor overzetten in code en overseinen van het bericht vermindert, de snelheid van overbrenging (alsmede de belastingsmogelijkheid) dus toeneemt.

De in Hoofdstuk 7 besproken storingen zullen deze snelheid naar gelang der omstandigheden verminderen.

Er kunnen zich storingsgevallen voordoen waarbij een bericht eenige uren vertraagd wordt, zoodat de verkeerssnelheid dusdanig wordt verminderd dat men, voor zoover de mogelijkheid daartoe hadde bestaan, het bericht beter per wielrijder of vliegenier had kunnen verzenden.

Een dergelijk ongunstig geval zal echter tot de uitzonderingen behooren.

Over het geheel genomen zullen de berichten door middel der draadlooze zeer snel worden overgebracht.

De eventueel nadeelige invloed der eigen correspondentie zij hier nog even nader besproken.

Een aangeboden telegram zal niet terstond verzonden kunnen worden indien het aannemend station juist bezig is met het geven of ontvangen van een bericht. Dit bericht moet eerst afgewerkt worden. Verder zal een telegram niet dadelijk overgeseind kunnen worden, doordat andere, reeds eerder aangeboden telegrammen van dezelfde klasse moeten voorgaan. Vervolgens zal overseining niet kunnen plaats hebben, indien het station waarvoor het bericht bestemd is in correspondentie is met een derde station.

Om deze bezwaren te ontgaan zal men zoo noodig twee stations kunnen bestemmen voor het uitsluitend werken met elkaar en voor het overbrengen van speciale berichten.

10. CODE.

Zooals reeds gezegd, wordt men bij radiografische seingemeenschap gedwongen tot het op groote schaal toepassen van code.

Dat het afluisteren der berichten door den vijand geen denkbeeldig gevaar is wordt o. a. wel bewezen door het feit dat men in de Deutsche stellingen bij alle loopgraafstations een bordje aantrof met het opschrift „Vorsicht, der Feind läuscht mit“.

Door steeds met minimum energie te geven beperkt men de kans op afluisteren tot een minimum.

Doen er zich storende invloeden voor, dan zal men, door vergrooing van de geefenergie, trachten zich toch verstaanbaar te maken, de reikwijdte wordt dan grooter, de kans op afluisteren eveneens.

Veelal zal men kunnen volstaan met een gedeelte van het telegram

in code te stellen. Men zij hierbij echter voorzichtig, dat men den vijand geen aanwijzing geeft voor een eventueele oplossing.

De troepencommandant, welke een bericht ter verzending afgeeft, moet beslissen of het telegram al dan niet in code zal worden gesteld. De omzetting geschiedt of op het bureau van den troepencdt., of bij het Radiostation door toegevoegd personeel. (De Cdt. welke het bericht verzendt kan b. v. door onderstreeping aangeven welk gedeelte in code omgezet moet worden).

Uit den aard der zaak zal toevoeging van dergelijk personeel alleen geschieden aan die stations welke ter beschikking staan van de hoogere bevelvoering.

Bij de berichtenwisseling van deze stations zal dan bijvoorbeeld van een bepaalde legercode gebruik gemaakt worden.

Deze code zal, evenals elke goede code, moeten voldoen aan de volgende eischen. 1e. Voor een niet ingewijde onoplosbaar. 2e. Eenvoudig. 3e. Door het uitgeven van een eenvoudig sleutelwoord afdoende te wijzigen. De opperbevelhebber heeft het zodoende in de hand om telkens wanneer zulks noodig is deze code te wijzigen. Dit kan geschieden, door vanaf een centraal station een nieuw sleutelwoord te laten seinen.

De lagere commandanten zullen bij hun onderlinge correspondentie van andere codes gebruik maken. De regeling hiervan zal veelal aan het initiatief dezer Cden kunnen worden overgelaten.

Men bedenke wel, dat het bij deze berichtenwisseling ook veelal zal gaan om voor den vijand minder belangrijke berichten.

De situatie van deze kleinere stations zal ook zoo kunnen zijn dat hun werkingsfeer, welke slechts gering is, geheel valt binnen door eigen troepen bezet terrein. Men diene echter bij een dergelijk voorkomend geval rekening te houden met de mogelijkheid dat vijandelijke patrouilles, verkenningdetachementen of vliegtuigen voorzien van draadlooze ontvangapparaten zich in dat gebied bevinden.

De wijze waarop door de lagere Cden de berichten gesteld worden zal veelal meer het karakter van afkortingen 1) dan van code kunnen dragen; hier gaat het bespoedigen der berichtenwisseling voor de geheimhouding.

Men denke bijv. aan een waarnemer vanuit een vliegtuig het artillerievuur regelend, of aan een loopgravenpost, gelegen in of voor de voorste lijn, spervuur aanvragend of bewegingen van den vijand achterwaarts rapporteerend, enz.

II. VERPLAATSBARE STATIONS.

De verplaatsbare stations, zullen moeten voldoen aan de volgende algemeene eischen:

1) Te denken aan de in de voorschriften vermelde afkortingen.

1e. Snel op te slaan en af te breken; speciaal voor de kleinere stations moet de hiervoor benodigde tijd gering zijn.

2e. De beweging van het onderdeel, waaraan zij zijn toegevoegd, vlot kunnen volgen. De wijze waarop het station vervoerd wordt moet dus in overeenstemming zijn met de wijze waarop het onderdeel waarbij het is ingedeeld, zich verplaatst.

Zoo zullen voor hoogere staven auto-stations en wagen- of karrestations toepasselijk zijn, voor artillerie en cavalerie: autostations, motorfietsstations, stations op karren of caissons en paarden-stations, voor infanterie: karrestations, rijwielstations en stations door manschappen te dragen (bij vervoer over eenigen afstand op bagagekarren enz. geladen), voor wielrijders: auto-, motorfiets- en rijwielstations.

3e. Beperkte opstellingsplaats. Deze eisch is speciaal dringend voor de stations ter beschikking van lagere Cdten, doch alsdan kan daaraan gemakkelijk voldaan worden in verband met het geringe vermogen dezer stations.

4e. De stations moeten geheel zelfstandig zijn. Het personeel moet dus zelf geheel kunnen zorgen voor vervoer, opstelling, bedrijf en afbreken.

De troepen Cdten zullen dus geen personeel ter beschikking van de stations Cdten behoeven te stellen. Bij uitzondering zal dit dienen te geschieden als momenteel de bemanning van het station niet compleet is of indien zich bijzondere moeilijkheden bij vervoer, opstelling enz. voordoen.

Vele Commandanten zullen in de toekomst naast de reeds bestaande seingemeenschapsmiddelen nog de beschikking krijgen over de draadlooze telegrafie als zoodanig. Bij een modern uitgerust leger zullen verplaatsbare stations ter beschikking zijn van:

1e. De Leger- en Divisie-commandanten.

2e. De Brigade-, Regiments-, Afdeulings-, Batterij-, Bataljons-Commandanten.

3e. De Cdten van kleinere troependeelen als: Compagniën Infanterie, Wielrijders afdeelingen, Eskadrons huzaren, verkenningsdetachementen, patrouilles. De voor deze troependeelen bestemde stations zullen b.v. bij den Regts- of Bataljons Cdt. vereenigd kunnen zijn en naar gelang van de behoefte ter beschikking worden gesteld.

4e. De troepen in de loopgraven. (Speciale loopgravenstations.)

5e. Den vliegdienst.

6e. Voorts zullen nog aanwezig zijn **stoorstations**.

Ad. I. De stations voor Leger- en Divisie-Cdten kunnen zijn autostations als reeds aanwezig bij de Ned. Landmacht. Vermogen 2 Kilo Watt 1) (zie fig. 6.) De reikwijdte bij masthoogten van 24 M. is 200 KM. over land bij dag. Door met minder energie te geven kan men de reikwijdte naar verkiezing tot 5 KM. verminderen. Zij bestaan uit twee

1) 1 Kilo-Watt = 1000 Watt. Watt = eenheid van electrisch vermogen.

auto's elk met een totaal gewicht van 3 ton benevens een motorfiets voor den Cdt. voor het verkennen van nieuwe opstellingsplaatsen, enz. De eene auto bevat de sein- en ontvangapparaten, de andere de masten en de antenne.

De bemanning bestaat uit: Commandant, ondercommandant en 8 man.

Deze stations zijn voor hun verplaatsing grootendeels aan de verharde wegen gebonden.

Tijd benodigd voor opstellen met maximum masthoogte (zijnde 24 en 30 M.) $\frac{3}{4}$ uur, voor afbreken 30 minuten.

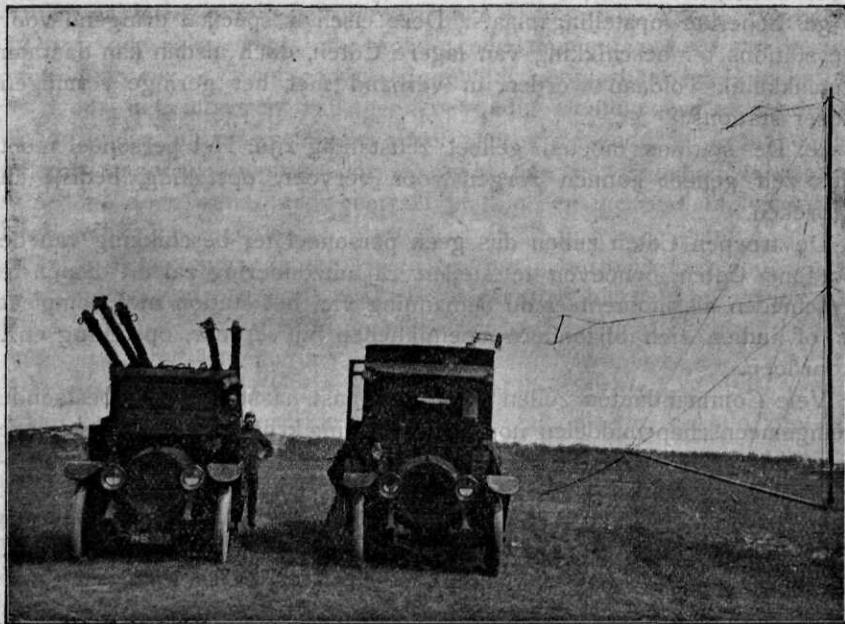

Fig. 6.

2 KW. Autostation der Nederlandsche Landmacht.

De voor het opstellen benodigde ruimte is groot, aangezien voor elk der masten, welke 100 Meter uit elkaar worden geplaatst, een vrije opstellingsplaats van 25 bij 25 M. noodig is.

Ook kan men voor de stations der Leger- en Divisiestaven wagen- en karrestations toepassen, sein- en ontvangapparaten benevens antenne worden vervoerd op vier- of tweewielige voertuigen. (Het vermogen en de reikwijdte van auto- en karrestation kan ook grooter genomen worden dan 2 KW. en 200 KM.)

Het groote voordeel van deze stations is gelegen in het feit, dat zij niet aan goede en verharde wegen gebonden zijn.

Ad. 2. Stations voor Brigade-, Regiments-, Afdeelings- en Bataljons-Cdten.

Deze stations kunnen zijn karrestations, caissonstations, motorfietsstations, stations op paarden vervoerbaar of draagbare stations.

Het vermogen zal verschillend zijn. Om eenige voorbeelden te geven:

0.75 KW. stations (op karren of motorfietsen) reikwijdte 75 KM.

0.5 KW. stations (op karren of paarden) reikwijdte 50 KM.

Draagbare- en rijwielstations van een vermogen beneden de 0.5 KW.

Bij motorfietsen heeft men weer het bezwaar, dat men grootendeels aan de verharde wegen gebonden is. Verplaatsing langs zandwegen en door het terrein zal veelal bezwaarlijk of onmogelijk zijn.

Men heeft echter het voordeel van een snelle verplaatsbaarheid over grootere afstanden (evenals bij autostations).

Tijd van opstellen en afbreken dezer verschillende stations 5 à 30 minuten naar gelang der grootte. Deze stations dienen dus om te allen tijde een betrouwbare seingemeenschap tusschen bovengenoemde commandanten te verkrijgen en te onderhouden.

Het groote voordeel, speciaal ook voor den bewegingsoorlog, is dat de verbindingen buitengemeen snel zijn op te heffen, te verplaatsen en elders weer tot stand te brengen.

In verband met den korten opstellingstijd zijn deze stations ook van groot nut bij marcheerende colonnes.

In een rust is het station vlug op te stellen, waardoor men in een oogenblik verbinding met onder- en neven-Cdtn heeft. Men zal, door den stationscommandant reeds eenigen tijd vooruit een desbetreffende order te geven, kunnen zorgen, dat het station reeds op een bepaald punt is opgesteld wanneer de betrokken marschgroep-Cdt. daar arriveert.

Ook gedurende den marsch kan men ter wisseling van berichten het station op bepaalde tijden even doen opslaan; na opbreking moet het den achtergekomen afstand weer inhalen. Men zal bijv. met de betrokken Cdten overeenkomen, dat van elk uur de eerste vijf minuten het station staat opgesteld.

Speciaal motorfietsstations zullen hier zeer geschikt voor zijn daar aan tijdelijke, bijzondere inspanningen geen grens wordt gesteld door het uithoudingsvermogen bijv. van de paarden, zooals bij karre- en paardenstations het geval zal zijn.

Ad. 3. Stations voor kleinere afdeelingen als C.ieën Infanterie, Eskadrons, C.ieën Wielrijders, Patrouilles enz.

Dit kunnen zijn: voor de Infanterie: draagbare stations, voor de Cavalerie: paardenstations, voor de Wielrijders: motorfietsstations en rijwielstations.

De draagbare stations bestaan uit eenige kastjes, elk van een gewicht van plm. 15 KG. Deze stations zullen over grootere afstanden op bagagekarren of caissons enz. vervoerd worden.

Vermogen der verschillende stations varieerend van 0.07—0.5 KW. Werkingsfeer van 3 à 5 tot 50 KM.

Tijd van opslaan en afbreken van 1 tot 10 minuten.

De ad. 1, 2 en 3 vermelde stations ontleenen hun energie aan een door een motor gedreven dynamo. Alleen bij de draagbare- en rijwielstations (dat zijn dus die van een gering vermogen) wordt de energie geleverd door accumulatoren.

Een speciaal soort stations met een vermogen van 0.250 KW. heeft men in de z.g. trapstations. De benodigde energie verkrijgt men, doordat een of twee man op een soort fiets trappen, waardoor een dynamo wordt aangedreven.

Ad. 4. De loopgravenstations dienen om speciaal in de loopgraven, ook onder hevig vijandelijk vuur, te allen tijde de gemeenschap te kunnen onderhouden. Zij hebben een reikwijdte van 1-8 KM. afhankelijk van het vermogen en van de hoogte waarop de antenne gehangen wordt. Zij zijn ter plaatse aangekomen terstond voor bedrijf gereed. De antenne, in het eenvoudigste geval bestaande uit een geïsoleerden draad, kan alsdan gewoon op den grond gelegd worden; de sein- en ontvangapparaten kunnen in een schuilplaats geplaatst worden, zijn dus geheel onzichtbaar en min of meer beschermd.

Hangt men de antenne zoo hoog mogelijk aan een boom of huis of paal, dan verkrijgt men de grootste reikwijdte (\pm 8 KM.).

In verband met de geringe reikwijdte zou de kans op afluisteren door den vijand verminderen, hiertegenover staat echter, dat zij speciaal in de voorste liniën, dus vlak bij den vijand gebezigd worden. De geringe reikwijdte is zodoende meer van belang voor het weinig storen van de eigen correspondentie van nevenliggende stations.

Men kan zich bijv. voorstellen, dat in de voorste lijn, om de 500 M. een dergelijk loopgravenstation is opgesteld. Meer naar achteren, bijv. op 800 M. achter de voorste loopgraaf, bevinden zich om de 2 KM. krachtiger stations. Deze nemen de berichten van de voorste stations op en seinen ze zoo noodig terstond verder.

Voor deze meer achterwaarts gelegen stations denke men zich loopgraafstations van het grootste vermogen of wel trapstations.

De loopgravenstations ontleenen in den regel hun energie aan een accumulatorenbatterij. De uitgewerkte batterijen van meerdere stations worden in een achterwaarts gelegen centraal punt geladen.

Voor het vervoer van de ontladen en geladen batterijen zullen de troepen-Cdten personeel beschikbaar moeten stellen.

De hier besproken loopgravenstations zijn feitelijk dezelfde als die welke men ter beschikking van Cdten van Bataljons en Cieën Infanterie zal stellen.

Door het speciaal in dezen oorlog veelvuldige gebruik in de loopgraven op de fronten is men tot dezen naam gekomen.

Ad. 5. De vliegdienst.

De draadlooze speelt hier een buitengemeen belangrijke rol. Zij verzekert een snelle en betrouwbare gemeenschap tusschen het vliegtuig en den grond over afstanden van enkele tot honderde Kilometers De

vliegtuigen moeten voorzien zijn van sein- en ontvangapparaten en op den grond, bij de betrokken Cden, moet men over de noodige stations beschikken.

We kunnen de 4 volgende speciale functiën onderscheiden.

re. Waarneming en regeling artillerievuur.

Op het vliegtuig is noodig een sein- en ontvangtoestel. Een reikwijdte van 20 KM. voor de geefinstallatie is voldoende.

Bij de Batterijen of Afdelingen moet aanwezig zijn een seinontvangstation, reikwijdte geefinstallatie 20 KM. minimum.

ze. Overbrenging van verkeningsberichten.

De reikwijdte der geefinstallatie van het vliegtuig zal, wil men met vrucht gebruik maken der draadlooze speciaal bij verkenning op grooten afstand, tot 200 KM. moeten gaan.

Voor verkenningen op kleineren afstand zal men aan toestellen met een vermogen van 400 Watt (een reikwijdte van 50 KM.) voldoende hebben.

Teneinde een reikwijdte van 200 KM. van de vliegtuiginstallatie te verkrijgen zal men zoowel de geefenergie dezer installatie kunnen vergrooten, als wel bij de ontvangst op den grond op groote schaal van geluidsversterkers gebruik maken.

In de organiek ter beschikking van de verschillende Commandanten staande stations zal men voldoende krachtige installaties bezitten om met de verkeningsvliegtuigen samen te werken.

Ook zal men op de vaste vliegvelden krachtstations aantreffen en in de mobiele vliegvelden zal men verplaatsbare stations opstellen. Men zou hiervoor kunnen nemen $\frac{3}{4}$ KW. stations met een reikwijdte van 75 KM., vervoerbaar in kisten op de auto's van het vliegveld.

Deze stations, bij het vliegveld opgesteld, zullen niet alleen dienen om in verbinding met de vliegtuigen te kunnen treden, doch zullen het ook mogelijk maken dat Artillerie- en Infanterie Commandanten vanaf hun standplaats draadloos orders en opdrachten aan het vliegveld en de vliegeniers kunnen doen toekomen.

3e. Berichtenwisseling tusschen de vliegtuigen onderling.

4e. Orienteering der vliegtuigen.

Door middel van twee krachtstations, op geruimen afstand van elkaar gelegen, welke op bepaalde tijden gerichte aethergolven uitzenden, is het voor elk vliegtuig dat een ontvanginrichting bezit, mogelijk de richting naar deze twee stations te bepalen en aldus zijn eigen plaats op de kaart vast te stellen als het snijpunt van twee lijnen.

Het uitzenden der aethergolven door deze krachtstations geschiedt zóó, dat de uitstraling der golven in één bepaalde richting maximum is. Het station geeft een streep die bijv. 15 sec. duurt, zendt dus gedurende 15 seconden golven uit. De maximum uitstralingsrichting doorloopt echter in deze 15 sec. regelmatig de 360 graden van het compas.

De waarnemer in het vliegtuig neemt op wanneer hij het station het zwakst hoort. Hij weet dan, dat op dit moment de richting waarin voor

hem het station ligt loodrecht staat op de maximum uitstralingsrichting. De richting van maximum uitstraling op dat moment kan hij terstond vinden, door op te nemen hoeveel seconden dit moment valt na het begin van het teeken bijv. y seconden.

De richting van maximum uitstraling bij het begin van het teeken weet hij (zij is bijv. NZ), in 15 seconden gaat deze richting 360 graden rond in y seconden dus $y \times 24$ graden.

De richting naar het eene krachtstation is zodoende gevonden. Bepaalt de vliegenier nu op overeenkomstige wijze de richting naar het andere, dan vindt hij zijn plaats als snijpunt dezer beide richtingen.

Teneinde bij den vliegdiens van de draadlooze met vrucht een dusdanig zeer belangrijk gebruik te maken moet men buiten de benoedigde toestellen beschikken over bekwaam personeel.

Waar men bij de grootere vliegtuigen, welke vier à vijf personen meevoeren, een radiotelegrafist voor de bediening van de apparaten zal kunnen meenemen, zal bij de vele kleinere toestellen deze taak vervuld dienen te worden door de waarnemers.

Een grondige opleiding van dezelve in seinen, sounderen en behandeling der toestellen is dan ook noodzakelijk.

Ad. 6. Stoorstations dienen speciaal om het seinen van vijandelijke vliegtuigstations te belemmeren. Bij gebruik van deze stations dient men voorzichtig te zijn, daar men ook de eigen correspondentie kan belemmeren.

Deze stations zullen dientengevolge door bijzonder ter zake kundig personeel bediend moeten worden.

De Cdt. van het station zal de wijze waarop hij stoort zelf geheel regelen. De troepen-Cdt. zal hem opgeven, welke vijandelijke berichtenwisseling gehinderd moet worden.

12. TAAK VAN DEN TROEPENCOMMANDANT.

Volge hier een kort overzicht van de punten waarop de commandant, welke een station ter beschikking heeft, zijn aandacht dient te richten.

1e. Den stations-Cdt. eigen opstellingsplaats mededeelen en hem eventueel de terreingedeelten opgeven waar het station (b. v. in verband met ander gebruik dezer gedeelten) niet opgeslagen kan worden.

De stations-Cdt. stelt ten allen tijde zijn station zoo dicht mogelijk bij de standplaats van den Cdt. op, doch moet vrijheid hebben in het bepalen der meest geschikte opstelling.

2e. Voor zooveel mogelijk door het vroegtijdig geven van orders zorgen, dat het station reeds bij de opstellingsplaats van den Commandant staat opgesteld indien deze daar aankomt.

Deze maatregel is vooral van belang voor de grootere stations ter beschikking van de hoogere Cden welke een half uur à drie kwartier voor opstellen noodig hebben.

Het station zal zoonoodig in staat moeten zijn de benoedigde grootere

snelheid te ontwikkelen teneinde een voldoende voorsprong te verkrijgen. De groepeerings der eigen strijdkrachten moet het mogelijk doen zijn het station met zijn dekking eventueel vooruit te zenden.

3e. Bij eventuele verplaatsingen den Stationscommandant zoo mogelijk tijdig orders geven, d. w. z. rekening houden met den tijd welke noodig is om het opgestelde station marschvaardig te maken.

Speciaal bij achterwaartsche verplaatsingen, bij opdringen van den vijand, zal dit van veel belang zijn. Aldus wordt de kans dat het station doordat het niet tijdig opgebroken en verplaatst is, in handen van den vijand valt, geringer. Deze eisch zal zich vooral voordoen bij de grootere stations, welke een belangrijken tijd (een half uur bijv.) voor het opbreken noodig hebben.

Gunstig is echter de omstandigheid, dat deze stations bij hogere staven en Commandanten zijn ingedeeld en dus in regel meer achterwaarts zijn opgesteld.

4e. Instellen van een ordonnansendienst tusschen station en standplaats-Cdt. Bij eenigszins grooteren afstand is een telefonische verbinding noodzakelijk.

Een goede oplossing in deze zal men verkrijgen door bij de grootere stations het benodigde telefoonmaterieel aanwezig te doen zijn.

Deze stations zullen dan zelf voor de telefonische aansluiting met den Troepencommandant zorg dragen.

5e. Bewaking van het station.

Infanteristen, cavaleristen, wielrijders, mitrailleurs, motormitrailleurs, gepantserde auto's enz. zullen naar gelang van het stationstype voor de bewaking moeten worden gebezigd.

Een speciaal geval van bewaking zal men hebben in den loopgravenstrijd voor de stations ter beschikking van de alarm- en artilleriewaarnemingsposten in of voor de eerste loopgraaf.

Een dergelijke post zal bijv. als volgt zijn samengesteld: Een of meer waarnemers, een of twee radiotelegrafisten met een loopgraafstation, ter dekking eenige manschappen met een mitrailleur of machinegeweer en eenige handgranaatwerpers.

6e. Alleen van de draadlooze verbinding gebruik maken als dit noodzakelijk is.

Berichten welke men even goed en even snel per telefoon of ordonnans enz. kan verzenden, verzende men op die wijze.

7e. De Stations-commandanten inlichten over den algemeenen toestand, voor wat betreft de ligging der stations waarmee gewerkt dient te worden.

8e. Den St.-Cdt. zoo noodig opdragen speciaal berichten van den vijand af te luisteren.

Als regel zullen de stations hun volle aandacht moeten richten op de onderlinge gemeenschap, opdat deze zoo vlot mogelijk plaats hebbe, en dus geen of weinig aandacht kunnen besteden aan vijandelijke berichten. Immers indien deze worden opgenomen zal uitluisteren naar eigen stations hetzij belemmerd hetzij onmogelijk worden.

Voor het uitluisteren naar vijandelijke stations zullen zoo noodig speciale stations worden aangewezen, welke dus niet beschikbaar zijn voor de berichtenwisseling (z.g. luisterstations, bezitten alleen ontvang-apparaten).

9e. Den commandant van een stoorstation opgeven welke berichten van den vijand gestoord moeten worden.

Lagere Cdt'en zullen in den regel niet over stoorstations beschikken. Men kan er bijv. bij elke divisie een of meer indeelen.

10e. Geldend voor iedere Cdt. is, dat hij den Cdt. van een station desgevraagd alle mogelijke hulp moet geven.

Ter bevordering van een goede en snelle berichtenwisseling is immer een ieder verplicht mede te werken.

13. OPSTELLEN DER TELEGRAMMEN.

Bij het opstellen der telegrammen houde men rekening met het volgende:

1e. Men doet het telegram al dan niet of wel gedeeltelijk in code opstellen.

2e. Men schrijve het adres, inhoud en onderteekening zeer duidelijk. Slechts het militair adres geve men op, bijv. Cdt. III. I. B. Op het station is bekend, welk radiostation ter beschikking staat van Cdt. III. I. B.

3e. Men vermeldt op het telegram het klassewoord. Er bestaan verschillende klassen van militaire telegrammen. Mijns inziens zou men bij de militaire berichtenwisseling zoowel voor de marine als de landmacht en geldend voor alle mogelijke middelen van berichtenwisseling drie soorten telegrammen moeten hebben. In principe hoe minder soorten hoe beter. Men komt dan tot drie, te weten:

1e. Dienst Telegrammen aangeduid met D.

2e. Dringende Telegrammen " " Dr.

3e. Nood Telegrammen " " ND.

Ad. 1. Dienst telegrammen worden verzonden in volgorde van den tijd van aanbidding.

Ad. 2. Dringende telegrammen gaan in verzending voor diensttelegrammen welke eerder zijn aangeboden doch met welke verzending nog niet is aangevangen. Men bedenke wel een telegram alleen als dringend te bestempelen indien het bericht ook werkelijk dringend is, zoodat men niet den toestand verkrijgt dat alleen maar dringende telegrammen worden aangeboden, onverschillig van welken aard het bericht is.

Indien met de verzending (overseinen) van een telegram is begonnen wordt dit eerst afgewerkt alvorens met de verzending van het volgende telegram wordt aangevangen ook al is het op verzending wachtende een dringend telegram.

Ad. 3. Noodtelegrammen worden gebezigd in gevallen van nood en voor berichten van buitengemeen belangrijken en spoedeischenden aard.

Een aangeboden Noodtelegram wordt oogenblikkelijk verzonden m

eventueele staking der overseining van dringende of diensttelegrammen en zoo noodig door invallen in de correspondentie van andere stations.

Voor geval n.l. het station A een noodtelegram voor het station B heeft, terwijl dit in dringende correspondentie met een derde station C is, zal de correspondentie van B gestoord worden en zal A eerst zijn noodtelegram brengen.

Waar men dus, door aanbieding van een noodtelegram, een middel heeft om een bericht ten koste van alle andere correspondentie in de eerste plaats over te krijgen bedenke men wel dat men door een dergelijk telegram den overigen dienst en de verdere dringende correspondentie geweldig zal kunnen storen.

Het bestempelen van een telegram met de klasse „nood”, zal dus alleen in werkelijk buitengemeen spoedeischende gevallen mogen geschieden.

Men kan het geval der noodtelegrammen vergelijken met het SOS-signaal van een schip dat in nood verkeert. Deze signalen gaan voor alle andere berichten.

Vorming van nog een klasse, bijvoorbeeld van Spoedtelegrammen voor berichten van groote militaire urgentie en welke bijv. in verzending gaan voor dringende telegrammen en waarvoor het seinen van dienst- en dringende telegrammen gestaakt wordt, doch waarvoor een ander station hetgeen bezig is een telegram te verzenden of te ontvangen niet gestoord mag worden, heeft mijn inziens weinig voordeelen doch meer nadeelen, doordat het de kwestie der soorten telegrammen weer ingewikkelder maakt en speciaal een geregeld draadloos verkeer bemoeilijkt.

Een behoorlijke regeling van dit verkeer, waar tegelijkertijd vele stations in correspondentie zullen zijn, is namelijk niet eenvoudig.

Men bedenke verder, dat men van de draadlooze alleen gebruikt maakt indien de andere ten dienste staande seinmiddelen te kort schieten.

De draadlooze dienst-telegrammen dragen dus reeds een eenigszins dringend karakter.

Voor de werkelijk dringende gevallen kan men het telegram als dusdanig bestempelen, in uiterste gevallen, als noodtelegrammen.

4e. Men make de telegrammen kort: gelijk reeds vermeld vermeerderd men hierdoor de belastingsmogelijkheid en de verkeerssnelheid.

14. WANNEER DRAADLOOZE TOEGEPAST. VERBAND EN VERGELIJKING MET ANDERE SEINMIDDELEN.

In de vorige hoofdstukken leerden we kennen: het wezen der draadlooze telegrafie, eigenschappen en eigenaardigheden van deze seingemeenschap, verschillende stationstypen enz.

Men zal zich hieruit een beeld kunnen vormen van de gevallen waarin men de draadlooze seingemeenschap zal kunnen en moeten toepassen.

Bij de hier volgende opsomming diene men wel in aanmerking te nemen, dat het hier aangegeven gebruik niet alleen is de theoretische uitkomst van het in de voorgaande hoofdstukken behandelde, doch tevens die van jarenlange ervaring in het buitenland gedurende den Europeeschen oorlog opgedaan.

De draadlooze telegrafie dan zal toepassing vinden:

- 1e. Daar waar in zeer korten tijd een verbinding tot stand moet komen.
- 2e. Daar waar de verschillende verbindingen aan voortdurende kort op elkaar volgende veranderingen onderhevig zijn.
- 3e. Voor het onderhouden van een snelwerkende seingemeenschap tusschen hogere Staven, Cden. van legerafdeelingen enz. over groten afstand.
- 4e. Voor verbindingen van lagere Staven en troepen enz. voor geval de toestand van het tusschen gelegen gebied dusdanig is, hetzij uit een oogpunt van terreingesteldheid dan wel door de aanwezigheid van den vijand of wel met het oog op sabotage, dat eenige andere gemeenschap zeer bezwaarlijk of onmogelijk is.
5. Voor het onderhouden van de gemeenschap daar waar door de krachtige vijandelijke vuuruitwerking het instandhouden van andere verbindingen (ordonnansen, telefoon, optische seinen) zeer bezwaarlijk of onmogelijk is.
- 6e. Voor colonnes op marsch om snelle onderlinge gemeenschap mogelijk te maken.

In 't kort, de draadlooze is onmisbaar zoowel in den bewegings- als in den stellingoorlog.

Hoe belangrijk zij echter ook is en hoe uitgebreid haar gebruik ook zal worden, toch zullen de andere seinmiddelen evenzeer hun waarde behouden.

Waar zij in sommige gevallen de bestaande seinmiddelen zal vervangen, in andere tot nu toe bestaande lacunes in de seingemeenschap zal aanvullen, zoo zal men echter door haar in goede samenwerking met de andere gemeenschapsmiddelen te bezigen het grootst mogelijke rendement verkrijgen.

Uit het in de vorige hoofdstukken behandelde moge dit reeds blijken. Zoo werd er reeds op gewezen dat men de draadlooze alleen gebruiken moet indien men met andere gemeenschapsmiddelen te langzaam of in het geheel niet zijn doel kan bereiken. Indien men dit met andere gemeenschapsmiddelen evengoed kan, neme men deze, om zodoende voor die gevallen waarin toepassing der draadlooze bepaald noodzakelijk is een zoo onbeperkt mogelijk gebruik van haar te kunnen maken.

Ook bij de instelling van ordonnansendiensten en het aanleggen van een telefonische verbinding van Cdt. naar station blijkt de zoo noodige samenwerking.

Volge hier thans nog de bespreking van eenige eigenschappen der draadlooze speciaal in vergelijking met de andere seinmiddelen.

1e. De draadlooze telegrafie maakt het mogelijk een bericht gelijktijdig aan een onbeperkt aantal stations over te seinen, waar deze zich ook mogen bevinden, (mits binnen de werkingsfeer van het seinende station). Een eigenschap, die de bevelvoering speciaal wat betreft de eenheid en gelijktijdigheid van handeling zeer ten goede komt.

2e. De draadlooze vereischt aanmerkelijk minder werkzaamheden en bewakingstroepen voor het aanleggen en in stand houden der verbindingen. Waar men bijv. voor het aanleggen van ondergrondsche lijnverbindingen (met het oog op vijandelijke vuuruitwerking) uitgebreide werkzaamheden te verrichten heeft, zal men bij toepassing der draadlooze slechts de stations granaatvrij (onzichtbaar) hebben op te stellen.

Veelvuldig voorkomende en veel tijd en werkkrachten roovende herstellingen aan lijnen als bij telefonische verbindingen kent men bij de draadlooze niet.

Bewaking van lange lijnen, teneinde vernieling door vijandelijke patrouilles en sabotage te voorkomen, welke veel troepen eischt en dan nog vaak niet eens afdoende zal zijn, komt niet voor. Men heeft slechts aan het station een geringe dekking toe te voegen.

3e. Zoodra een aangeboden telegram door het station van bestemming is aangenomen, wordt dit den afzender gemeld. Men heeft dus onmiddellijk controle hoe laat het verzonden bericht zijn doel heeft bereikt. (De telefonische en optische gemeenschap hebben mede dit voordeel op den ordonnansendienst waarbij men deze controle eerst na geruimen tijd, d. i. bij terugkeer van den ordonnans, heeft.)

4e. Speciaal door toepassing der geluidsversterkers en van telefoonkappen heeft men weinig last van het lawaai in de omgeving. Bij telefonische verbinding bijv. zal dit rumoer vaak zeer hinderlijk zijn.

(Er zij hier op gewezen dat de geluidsversterkers zodoende ook bij de telefonie een uitgebreid veld van toepassing zullen vinden. Door hun gebruik aldaar zal het eveneens mogelijk worden over belangrijk grooter afstanden te spreken dan thans het geval is. Een gesprek Den Haag—Constantinopel zal dan zeer goed te voeren zijn.)

5e. Rechtstreeksche gedachtenwisseling, gelijk men die bij de telefoon heeft, is bij de draadlooze niet mogelijk. In deze eigenschap is wel speciaal de groote waarde van de telefonische verbinding gelegen.

De draadlooze telefonie vereenigt de voordeelen van radiografische en telefonische gemeenschap. Zij speelt in de buitenlandsche legers, speciaal bij den vliegdienst reeds een groote rol, en zal in de naaste toekomst zeer zeker een veel uitgebreider arbeidsveld vinden.

De draadlooze telegrafie heeft zich in de moderne oorlogvoering als een onmisbaar hulpmiddel eener goede bevelvoering en goede legerfunctioneering doen kennen.

Ons leger zal dientengevolge ook over een behoorlijk georganiseerde radiografische seingemeenschap dienen te beschikken.

De kosten in aanmerking nemend, zal men zich wellicht moeten beperken in zijn eischen, maar men zal in elk geval een zeker minimum dienen te hebben, ten einde in deze niet geheel achterlijk en te eenenmale onvoldoende uitgerust te zijn.

In een volgend artikel stel ik mij voor een organisatie van de draadlooze seingemeenschap bij het Nederlandsche leger te behandelen.

De te geven organisatie zal datgene omvatten hetgeen m.i. beslist noodzakelijk is.

Afdekking van een luisterpost,

DOOR

A. G. BLAAUW,

Res. Eerste-Luitenant der Genie.

Bij vochtige bodemgesteldheid met hoogen grondwaterstand bestaan luisterposten veelal uit putten van beton of gewapend beton.

Behalve uit een houten afsluiting of deksel, dat alleen dient, om het invloeden van regenwater tegen te gaan, kan ook de afdekking bestaan uit vastere materialen, welke bestand zijn tegen lichte scherfwerking.

Als vastere materialen komen dan in aanmerking beton of ijzer (staal).

Om den man in den luisterput gedurende de uitoefening van zijn dienst te beschermen tegen lichte projectielen en scherven, doch tevens den toegang op het gewenschte oogenblik vrij te laten, is het noodzakelijk, deze afdekking op dat oogenblik zoo vlug en gemakkelijk mogelijk te kunnen verwijderen. Ten einde dit te bereiken, worden verschillende systemen toegepast. Als een der voornaamste noemen wij een deksel van beton, dat op rollen rust, welke rollen zich gemakkelijk over glijbanen kunnen bewegen en zodoende een horizontaal wegschuiven van het deksel mogelijk maken.

Tusschen put en deksel moet dan een opening vrij blijven, welke aan de vijandelijke zijde gelegen is en dient, om een vrij uitzicht over het schootsveld van de achterliggende strijdkrachten mogelijk te maken.

Aangezien het gewenscht is, dat de bezetting van den nauwen luisterput in staat kan zijn, zonder hulp van anderen de afsluiting te bewerkstelligen, moet het deksel zoo gemakkelijk mogelijk beweegbaar zijn, zoodat het van binnen uit met een handvat of iets dergelijks op en van zijn plaats kan worden geschoven. Het laat zich begrijpen, dat dit met een betondeksel, dat stevig, daarbij scherfvrij en dus vrij zwaar, moet zijn, niet gemakkelijk is. Bovendien zal de man, die het deksel sluit of wegschuift, steeds boven zijn macht moeten werken en een werktuig, om dien arbeid te vergemakkelijken, zal allicht te gecompliceerd of te kwetsbaar zijn en bovendien veel van de, reeds geringe, beschikbare ruimte in den put opeischen.

Nog een ander bezwaar doet zich voor, namelijk het absoluut ongedekt zijn van de bezetting op het oogenblik, dat deze zich in of uit den luisterpost begeeft. De toch al moeilijk te passeeren opening (het mangat) kan door de verwonding of dood van dengene, die haar gebruikt,

licht geheel versperd worden en het vrijmaken van den toegang zou allicht weder nieuwe slachtoffers en zeker veel tijdverlies kosten.

Ten einde deze bezwaren gedeeltelijk te ondervangen en toch de scherfvrijheid zoo goed mogelijk te verzekeren, zijn sommige luisterputten voorzien van een bolvormig bovenstuk, waarin een opening is gespaard, juist groot genoeg om den man door te laten. Op de juiste plaats is tusschen bovenstuk en putwand een uitkijksleuf gespaard.

Deze constructie heeft het nadeel, dat het aanbrengen van een roldeksel nu zeer bezwaarlijk is geworden. Dientengevolge laat men dan ook maar liefst het geheele deksel weg. Ook is het gevaar bij het bezetten en verlaten van den put niet opgeheven, doch integendeel vermeerderd, aangezien het helmvormige bovenstuk nu hooger boven het omliggende terrein uitsteekt en de trefkans dus vergroot is.

De hieronder aangegeven constructie zou kunnen dienen, om alle bezwaren op te heffen. Zij is zoodanig gedacht, dat afsluiten en openen van het mangat in den helm zooveel mogelijk wordt vergemakkelijkt en dat tevens de man bij het bezetten of verlaten van den luisterpost achter het opgeslagen deksel zoo goed mogelijk gedekt is. Bovendien wordt bij het opklappen van het deksel tegelijkertijd de uitkijksleuf door een kleine pantserplaat gesloten.

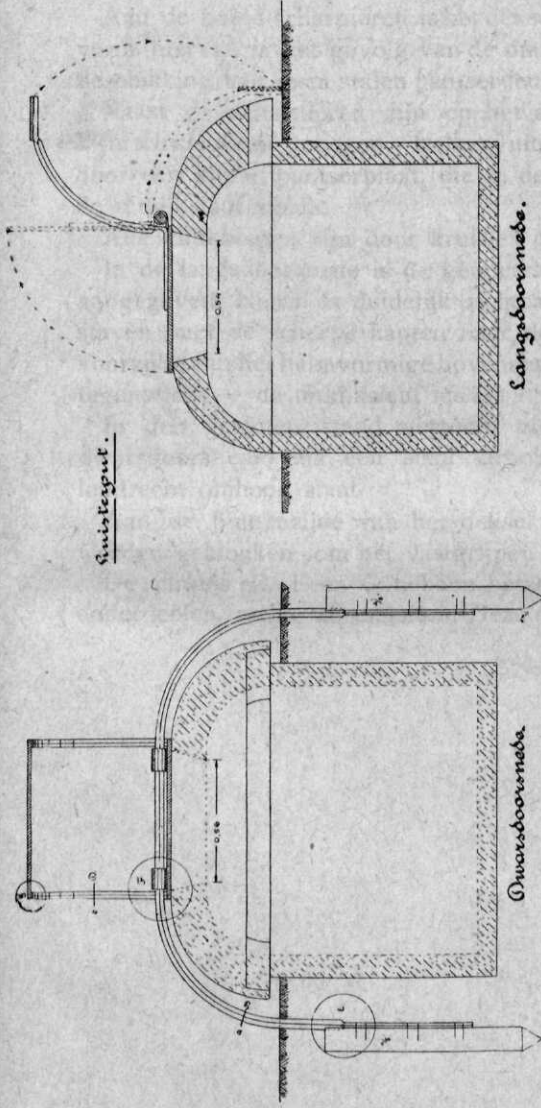
In gesloten toestand is de zichtbaarheid der afsluiting tot een minimum teruggebracht, aangezien dan de bedoelde pantserplaat zich vertoont als een dun staafje.

Bovendien — en dit is wel haar belangrijkste functie — vormt de pantserplaat een tegenwicht voor het stalen deksel, dat dus gemakkelijk beweegbaar wordt, zoodat voor het openen en sluiten hoofdzakelijk alleen de tapwrijving overwonnen behoeft te worden. Uit de eenvoudige berekening door het toepassen van de momenten-stelling ten opzichte van het draaipunt, welke men aan den voet van de figuur aantreft, is gemakkelijk te zien, welke krachten gedurende de beweging van het samenstel aangrijpen en in welken stand deze mee- of tegenwerken. De grootte van die krachten hangt af van den omvang en het soortelijk gewicht der gebruikte materialen.

Ter toelichting van de figuren diene het volgende:

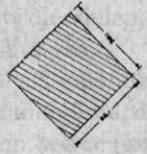
Naast den luisterput is aan elke zijde, ter hoogte van het draaipunt, een vierkante houten paal ingeslagen, duidelijk zichtbaar in de dwarsdoorsnede. De koppen der palen komen eenige d.M. onder het maaiveld, teneinde de kwetsbaarheid van dit constructiedeel voor lichte projectielen en scherven zooveel mogelijk te ondervangen. Aan iedere paal is door middel van houtschroeven bevestigd het einde van een ijzeren staaf van vierkant profiel. Deze staaf is zoodanig gebogen, dat zij ruim om het helmvormige bovenstuk van den luisterpost heen sluit, zonder dit ergens aan te raken. De bovenzijde van de staaf is bij het mangat recht gelaten en in dit horizontale gedeelte is op twee plaatsen het profiel rond gemaakt. De bladen van de beide dekselscharnieren worden hier omheen gesmeed. Het deksel kan dus vrij om deze as draaien, zoodat

Snitsysteem.

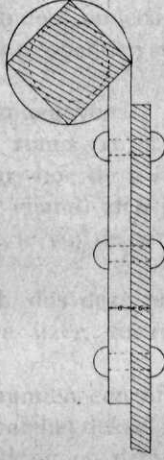

Langendoornede.

Doorsdoornede.

Doorsdoornede ca. 75 cm x 10.

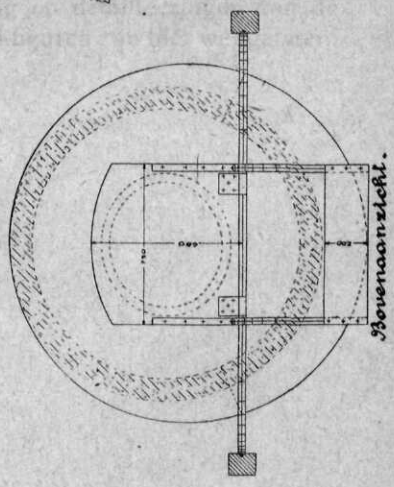

Detail scharnier

Toelichting:

Bij meer besparing v. grondm.
 Staan: $\left. \begin{array}{l} \text{Memento Lank.} = 121840 \\ \text{Bem. teeken.} = 17280 + 22800 \end{array} \right\} \text{Elft. over-12800}$
 Staan: $\left. \begin{array}{l} \text{Memento Lank.} = 112823 \\ \text{Bem. teeken.} = 8400 + 12800 \end{array} \right\} \text{Elft. over-12572}$

De afgewijzing is heelty met in rekening gebracht

Bovenaansteekt.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and includes some faint markings that appear to be a signature or stamp in the center.

eventueele beschadiging van het beton van den luisterpost aan de beweegbaarheid van het deksel zoo weinig mogelijk schade doet.

Een der scherpe kanten van de vierkante staaf is naar 's vijands zijde gekeerd. De bedoeling hiervan is: het zooveel mogelijk verkleinen van de kans van beschadiging door geweerprojectielen, welke nu meestentijds op de kanten der staaf zullen afschampen.

Aan de beide scharnieren is het deksel vastgeklonken. De eigenaardige vorm hiervan is het gevolg van de omstandigheid, dat schrijver dezès de beschikking had over stalen pantserdeuren, welke juist dien vorm hadden.

Naast de scharnieren zijn op het deksel geklonken twee staven, in kwartcirkelvorm gebogen, welker uiteinden onderling verbonden zijn door een kleine pantserplaat, die in den geopenden stand van het deksel de uitkijksleuf afsluit.

Alle klinkbouten zijn door kruisjes aangegeven.

In de langsdoorsnede is de geopende stand van het deksel gestippeld aangegeven. Hierin is duidelijk zichtbaar, hoe de 2 kwartcirkelvormige staven (met de scherpe kanten naar de vijand) zich juist leggen om de voorzijde van het helmvormige bovenstuk, terwijl de pantserplaat — tevens tegenwicht — de uitkijksleuf afsluit.

In den gesloten stand vertoont zich dus deze pantserplaat (zie de dwarsdoorsnede) als een smal strookje ijzer, terwijl het deksel dan loodrecht omhoog staat.

Aan de binnenzijde van het deksel kunnen een of twee handvatsels worden geklonken, om het vastgrijpen van het deksel mogelijk te maken.

De cirkels E, F en G hebben betrekking op detailleeringen van de onderdeelen, welke zij insluiten. Deze detail-figuren zijn hier weggelaten.

Het kamp bij Oosterhout.

In „De Militaire Spectator” 1916, blz. 435 e. v. gaf de toenmalige Eerste Luitenant der Artillerie de Bas een beschrijving (met prent) van het oude kamp op de Oosterhoutsche heide, ongeveer benoorden het latere Cadettenkamp.

Wellicht heeft de volgende Publicatie van de Vroedschap van Bergen-op-Zoom dd. 28 Aug. 1732 (zie de Vroedschapsresolutiën) betrekking op dat kamp en kan zij een bijdrage vormen om het ontstaan daarvan op te sporen:

„Ingevolge resolutie van Haar H. M. H. H. Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden zullen de regimenten van Z. E. den Heer Luit. Generaal Baron van Keppel (Gouverneur) en de Heer Brigadier Halket van hier in het begin van de a.s. maand September staan uyt te trekken, omme het campement, dat by Oosterhout staat afgestoken te worden, bij te wonen, van waar de selve in 't korte sullen wederkeren.”

De burgerij werd door Drossaart enz. aangeschreven om de kwartieren voor de officieren, soldaten, enz. open te houden, tot voorkoming van verwarring en om de burgerij van een onnoodige billetteering te ontlasten.

W. E. VAN DAM VAN ISSELT,
Majoor der Veld-Artillerie.

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 23 November 1918.)

NEDERLAND. Den 22sten October heeft de regeering alle militaire verloven ingetrokken. Nadrukkelijk werd verzekerd, dat er geen reden was voor ongerustheid.

De relletjes in de Harskamp hielden geen verband met de revolutionaire beweging.

Den 5den November heeft de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht ontslag gevraagd; H. M. de Koningin heeft den Opperbevelhebber het gevraagde ontslag eervol verleend, onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten door hem den Lande bewezen.

Luitenant-Generaal W. F. Pop, Chef van den Generalen Staf van het Algemeen Hoofdkwartier is belast met de waarneming van de functie van Opperbevelhebber.

De Regeering besloot over te gaan tot gedeeltelijke demobilisatie en wel van de lichten en jaarklassen van 1916 en oudere.

In verband met den inwendigen toestand werden in den loop der maand verschillende militaire maatregelen genomen.

In de afgelopen maand hebben successievelijk de Duitsche ex-Keizer en de ex-Kroonprins een toevlucht gezocht in ons land. De ex-Keizer vertoef op het kasteel van Graaf B e n t i n c k te Amerongen; den ex-Kroonprins is het eiland Wieringen als verblijfplaats aangewezen.

De Entente-bladen hebben tegen het verblijf van den ex-Keizer alhier protesten doen hooren.

BELGIË. Bij de nadering van Gent door de geallieerde troepen hebben de activisten, die daar een centrum van actie hadden, de stad verlaten. Zij beschouwen de aldaar gestichte Vlaamsche Universiteit, onder de gegeven omstandigheden als voor hunne partij verloren. Een aantal professoren en studenten zijn naar Turnhout gegaan, om daar eene soort vacatiehoogeschool op te richten. De stemming tegen de activisten te Gent was zeer gespannen. Brandstapels werden gemaakt van de meubels der gevluchte activisten.

De passivisten doen zich nu gelden. Zij doen nu hunne Vlaamsche eischen gelden, die volgens hunne meening bescheiden zijn, vergeleken bij de eischen der Finnen, Polen en Tsjechen. Hunne eischen zijn 1e. Nederlandsche bestuurstaal voor de Vlaamsche gewesten. 2e. Vervlaamsching van het middelbaar onderwijs. 3e. Bewilliging van de Vlaamsche eischen inzake het hooger onderwijs. 4e. Vlaamsche landtaal voor de Rechtbanken. 5e. Vlaamsch in het leger.

De regeering heeft nu 2 commissies benoemd, voor het kiesrecht en voor de taal-quaestie. Het blad „Vrij België” meent, dat het algemeen kiesrecht er wel door zal komen, maar dat de taal-kwestie wel weer van de baan zal worden geschoven.

Na de vele uitlatingen in de Belgische bladen van de vorige maand, die annexatie-neigingen vertoonden ten opzichte van gedeelten van ons grondgebied, bereikte ons deze maand het bericht, dat de socialisten in België verzet aanteeekenen tegen annexatie-plannen ten opzichte van Zeeuwsch-Vlaanderen.

Als gevolg van de gebeurtenissen in Duitschland zijn te Brussel en Luik soldaten opgetreden, die het commando over die steden en het gouvernement overgenomen hebben. Dit gaf op enkele plaatsen aanleiding tot eene verbroedering van de Deutsche soldaten met de bevolking.

Op 19 November hield de koning zijn intocht te Antwerpen, en den 21sten November te Brussel.

LUXEMBURG. De Kamer nam een dagorder aan, waarin de regeering wordt uitgenoodigd, om het Luxemburgsche volk zich in zijn geheel door middel van een referendum te doen uitspreken over den toekomstigen staatsvorm.

De Kamer wenschte, dat de groothertogin zich van elke regeerings-handeling zal onthouden, totdat het volk zich in een referendum zal hebben uitgesproken.

Een voorstel van liberalen en socialisten ten gunste van afstand der groothertogin en de uitroeping van eene republiek werd verworpen.

DUITSCHLAND. In de afgelopen maand hebben twee groote rijken, Duitschland en Oostenrijk-Hongarije, opgehouden te bestaan in hun ouden vorm.

In de laatste dagen van October scheen de oude staatsvorm, zij het dan ook na ingrijpende wijzigingen in democratische richting, zich nog te zullen handhaven, in het begin van November echter, na de oproeren en stakingen te Kiel en Hamburg, is de revolutie begonnen, waardoor het gevaar zou kunnen dreigen, dat Duitschland den weg van Rusland zal opgaan of althans zal kunnen uiteenvallen in een aantal kleinere staten.

Haase, de leider der onafhankelijke socialisten heeft het eerst in den Rijksdag den wensch uitgesproken, dat de Republiek zou worden uitgeroepen, waarop toen echter niemand inging.

Inmiddels was Wilson's wederantwoord bekend. Wilson verklaarde, dat hij aan de geallieerden het Deutsche voorstel tot wapenstilstand zou overbrengen. Hij gaf echter te kennen, dat aanzienlijke waarborgen moesten worden gegeven, in verband met het feit, dat de geallieerden nog niet het volledig vertrouwen hadden in het blijvende karakter van de veranderingen in den Deutschen staatsvorm.

Enkele Deutsche bladen wezen erop, dat nu, na de laatste nota van Wilson, de beslissing berustte bij den Deutschen Keizer.

Nog eenige wijzigingen werden aangebracht in de Duitsche Rijksgrondwet. De verantwoordelijkheid van den Rijkskanselier voor de daden van den Duitschen Keizer werd geregeld. De Rijkskanselier moet voortaan het vertrouwen hebben van den Rijksdag. Voor de benoeming van officieren zal voortaan noodig zijn het contrasigne van de betrokken ministers, die zelf weer verantwoordelijk zijn aan den Rijksdag.

Von Payer en Solf bespraken den toestand in Duitschland, beoefden nieuwe ingrijpende hervormingen, maar zij waarschuwden tegen défaitisme en stelden zich op het standpunt, dat de levensbelangen van Duitschland niet mochten worden aangetast door de voorwaarden van den wapenstilstand. De Minister van Oorlog hield in verband hiermede een rede, waarin hij den toestand van de troepen aan het front als ongeschokt kenschetste.

De Duitsche regeering zond een kort antwoord aan Wilson, waarin nogmaals verwezen werd naar de grondwetswijzigingen, en waarin de hoop uitgesproken werd, dat de voorwaarden voor den wapenstilstand in overeenstemming zouden zijn met Wilson's beginselen van rechtvaardigheid.

Door het verlenen van ontslag aan Ludendorff gaf de regeering wederom blijk van haar ernstigen wil, om het militaire gezag aan banden te leggen. De Duitsche bladen betreurden het aftreden van Ludendorff, den grooten strateeg; zij weten zijn aftreden aan zijne inmenging in de politiek.

De overgave op genade of ongenade van Oostenrijk-Hongarije bracht nieuwe ontmoediging onder het Duitsche volk. De bladen bespraken de quaestie zakelijk, zonder verwijten van verraad; gewezen werd op het nieuwe gevaar voor Duitschland aan zijne Zuid- en Zuidoostgrens.

De conservatieven roerden zich nog eens, en eischten, dat een levée en masse zou worden voorbereid voor het geval, dat de onderhandelingen over den wapenstilstand mochten mislukken.

In het Pruisische Heerenhuis werd eene motie aangenomen voor het behoud van den monarchalen regeeringsvorm. Alle bladen hielden zich bezig met de quaestie of de Keizer al of niet moest aftreden; de Keizer vaardigde intusschen een manifest uit, waarin hij zeide, dat hij zich aansloot bij de besluiten der volksvertegenwoordiging. Hij stelde het keizerlijke ambt in dienst van het volk.

Ook in andere staten van het Duitsche rijk hebben hervormingen plaats gevonden, in Saksen, Beieren, Baden en Mecklenburg, voornamelijk in zake het kiesrecht. De openbare meening nam echter met deze hervormingen geen genoegen meer.

De onafhankelijke socialistten wonnen aan invloed, overal in het Rijk werden betoogingen gehouden, optochten met roode vlaggen hadden plaats.

Een oproep tot het volk werd door de Rijksregeering noodig geacht, waarin tot kalmte werd aangemaand, en vertrouwen in de regeering werd ingeroepen. De regeering verklaarde verder, dat nieuwe lichtin-

gen slechts plaats hadden met het oog op aflossing, dat voor goede economische verhoudingen na den oorlog zou worden gezorgd, dat alle werkgevers de vroegere arbeiders weer in dienst zouden nemen, dat voor eene goede voedsel-voorziening zou worden gezorgd.

De revolutie was echter blijkbaar niet meer te keeren. In Kiel hadden onlusten plaats op de vloot. De beweging greep snel om zich heen, de troepen, die gezonden werden, om de orde te herstellen, liepen over, of werden gedwongen terug te keeren. Hamburg, Bremen, Lübeck volgden. Te München vereenigden de sociaal-demokraten en onafhankelijken zich, nadat de onafhankelijken eerst groote betoogingen hadden gehouden. Nog ééne poging werd gedaan om de rust te herstellen, en wel door den Rijkskanselier, Prins Max von Baden. Hij deelde mede, dat de geallieerden zich ongeveer op het standpunt van Wilson stelden, dat dus de vrede in het zicht was, en dat onderhandelaars waren uitgezonden. Hij maande echter dringend tot orde en rust.

Te Hamburg en andere steden werden inmiddels Raden van Arbeiders en Soldaten ingesteld. De onafhankelijke socialisten, die zich pas vereenigd hadden met de uiterste linksche partij van de Deutsche socialisten waarvan Liebknecht, door de meerderheids-socialisten uit de gevangenis bevrijd, de leider is, namen de leiding in handen.

Tengevolge van deze oproeren deden de meerderheids-socialisten eene uiterste poging, om de leiding in handen te houden. Zij, die zich eerst met de burgerlijken onder een programma hadden vereenigd, waarin van het aftreden van den Keizer geen sprake was, kwamen nu o. a. met de volgende eischen:

- 1e. Aftreden van Keizer en Kroonprins uiterlijk den volgenden dag.
- 2e. Vrijheid van vergadering.
- 3e. Versterking van den invloed der socialisten in de regeering.

Zij dreigden uit de regeering te zullen treden, wanneer deze eischen niet ingewilligd werden. Twee dagen daarna traden de Keizer en Kroonprins af, nadat te voren reeds prins Max von Baden zijn ontslag had gevraagd.

Ebert, de leider der meerderheids-socialisten volgde Max von Baden als Rijkskanselier op. Inmiddels hadden groote gebeurtenissen plaats gegrepen in Beieren. Een manifest werd uitgevaardigd tot het volk, waarbij de republiek werd uitgeroepen, en de Wittelsbacher-dynastie afgezet. Voorts werd in het manifest eene strenge orde verzekerd, de veiligheid van persoonlijken eigendom werd gewaarborgd. Eene constitueerende vergadering zou zoo spoedig mogelijk worden bijeengeroepen. Het manifest werd ondertekend door het hoofd der voorloopige regeering Kurt Eisner.

De beweging in de Noord-Duitsche steden bleek uitsterst goed georganiseerd. Successievelijk kwamen de meeste steden in de macht van de Raden van Arbeiders en Soldaten. Bloedige botsingen hebben betrekkelijk weinig plaats gehad, omdat de burgerlijke partijen eene afwachtende houding aannamen.

Van nu af aan ging de strijd niet meer tusschen aanhangers van het oude en nieuwe régime, het is een wedstrijd geworden om de leiding tusschen de verschillende onder-afdeelingen van de socialisten, of juist gezegd, tusschen bolsjewisme en niet-bolsjewisme.

In Berlijn was het vrij rustig, en hadden de meerderheids-socialisten nog de leiding, hetgeen bleek, uit het verbieden van vergaderingen van de onafhankelijken. In Kiel en Leipzig vond de Liebknechtgroep die zich onder den naam van de Spartacus-groep heeft afgescheiden, veel aanhang. Een oproep uit Moskou werd te Kiel ontvangen, waarin er op aangedrongen werd, om de regeering van Ebert niet te erkennen en geen constituante toe te laten.

De revolutie heeft zich daarna uitgebreid tot alle staten van het Deutsche Rijk. Achtereenvolgens hebben alle regeerende vorsten voor zichzelf en voor hun huis afstand gedaan van de regeering. In verband hiermee heeft dan ook Ebert verklaard, dat de centrale republiek was tot stand gebracht, waar nu, na het vervallen van alle dynastieën, voor het federatieve karakter van het Rijk geen reden van bestaan meer is. De regeering vaardigde nu eene proclamatie uit, waarin zij verklaarde, dat naast het sluiten van vrede de eerste taak van de regeering zou zijn het voorbereiden van verkiezingen voor eene constituante die over het lot van den Staat zou beslissen. Die constituante zou worden gekozen op grond van eene rechtstreeksche verkiezing, waaraan alle burgers en burgeressen zouden deelnemen.

Sinds echter de Spartacus-groep zich van de Onafhankelijke afscheidde, en deze zich vereenigde met meerderheids-socialisten, is in het programma van de regeering eene aanmerkelijke wijziging gekomen. Aan de volgende eischen van de onafhankelijken hebben de meerderheids-socialisten toegegeven:

- 1e. Uitsluiting van alle burgerlijke partijen van de regeering.
- 2e. De politieke macht is in de handen van de Raden van Soldaten en Arbeiders.
- 3e. Het vraagstuk van eene constitueerende vergadering komt eerst bij de consolideering van den door de revolutie in het leven geroepen toestand ter sprake.

Alzoo is nu van eene constituante nog slechts „sprake”.

Niet ten onrechte werd er op gewezen, dat de toestanden in Duitschland veel overeenkomst vertoonen met Rusland, waar de constituante uit elkaar gejaagd werd, hetwelk gevolgd werd door de bolsjewistische terreur.

Intusschen moet bij de beoordeeling van den toestand niet uit het oog worden verloren, dat er in Rusland geen voldoende krachtig georganiseerde burgerlijke partijen aanwezig waren, om de terreur te bestrijden, hetgeen wel in Duitschland het geval is, waar eene sterke burgerlijke linkerzijde en eene vrij hechte rechterzijde bestaat.

De regeering houdt streng vast aan haar voornemen om eene constituante bijeen te roepen, hetgeen ook overeenkomt met het Erfurter-

program van de sociaal-democratie, waarin de leer wordt gehuldigd, dat geen minderheid aan eene meerderheid haar wil mag opleggen.

De Onafhankelijken, en natuurlijk de Spartacus-groep wenschen de dictatuur van het proletariaat; o. a. bleek dit in eene vergadering in het circus Busch, waar Barth, een van de Onafhankelijken in het kabinet, voorstelde, om de soldatenraden te vormen uit de onafhankelijke socialisten alleen. Het optreden van de soldaten zelf deed dit plan echter mislukken.

Voor de regeering is de houding der soldaten een lichtpunt. De Onafhankelijken hebben punt 3 van hunne voorwaarden doorgezet, omdat zij meenen, in die raden van soldaten de meerderheid te hebben.

Intusschen is gebleken, dat de soldaten niet van zin zijn, de verwoording te vergrooten, doch mee wenschen te werken aan een geregelden gang van zaken.

De Spartacus-groep maakte zich meester van eenige dagbladen, die haar echter onmiddellijk weer ontnomen werden. Ongetwijfeld krijgt deze groep meer invloed. De marine en de havensteden van Noord-West-Duitschland zijn grootendeels op hun hand, in de Rijnsteden heeft hun propaganda ook succes, hetgeen bedenkelijk is, aangezien de terugkeerende troepen van het front door die steden zullen trekken.

In den regeerings-vorm heeft eene wijziging plaats gevonden; er is geen rijks-kanselier meer, doch een Raad van 6 Volksgemachtigden. Deze zijn slechts de uitvoerende ambtenaren van het Comité van den A. en S. Raad, en oefenen hun functie uit volgens aanwijzingen van genoemd Comité.

De Zuid-Duitsche Staten zijn over het algemeen vóór het bijeenroepen der Constituante.

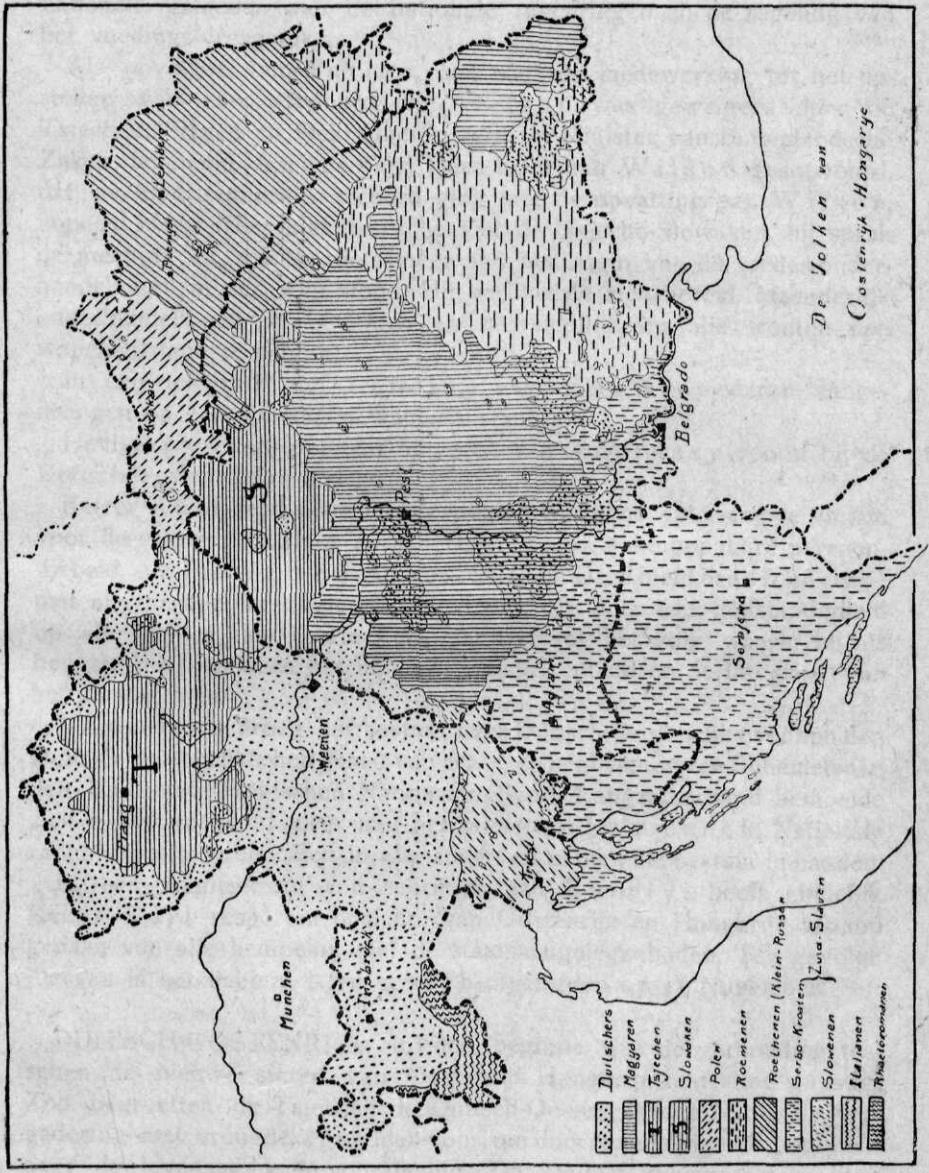
Deze quaestie is verder nog belangrijk, in verband met de houding der Entente,

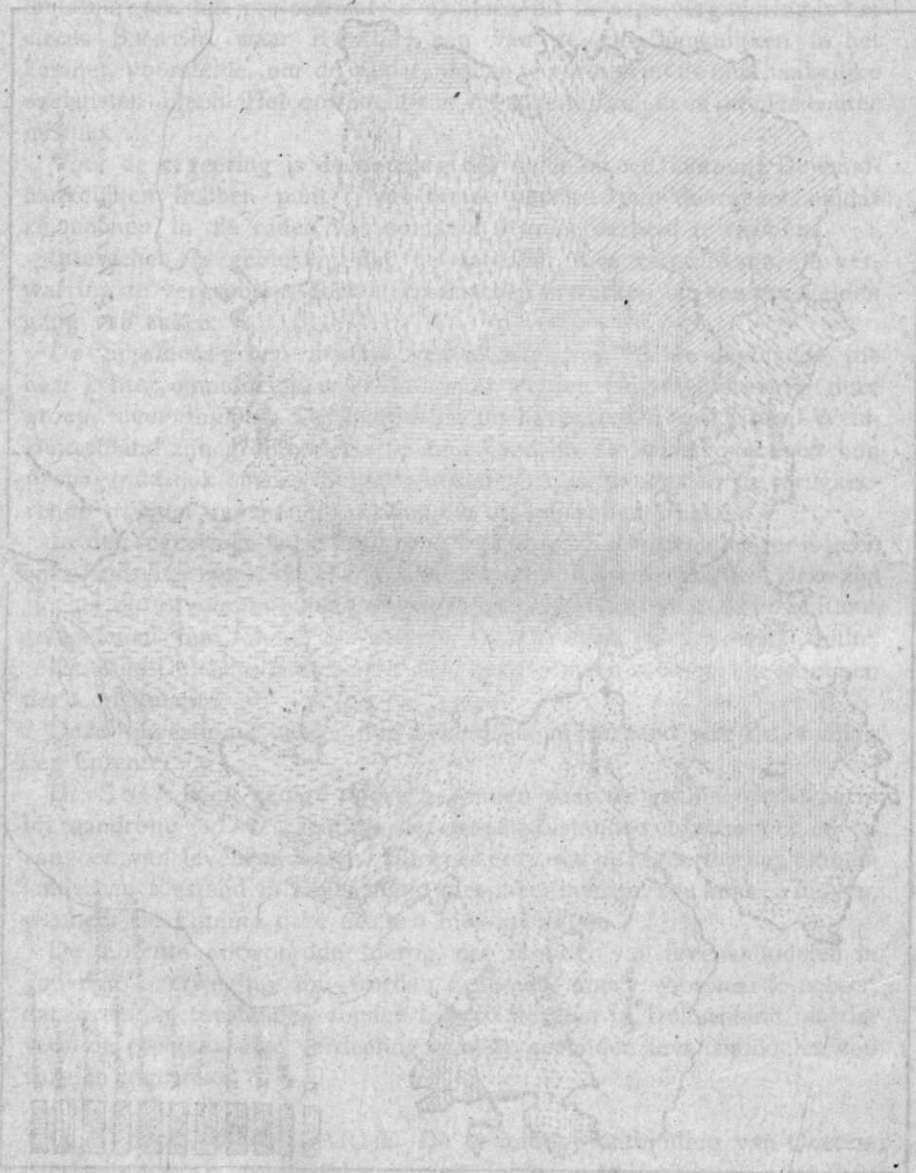
Dr. Solf heeft eenige nota's gezonden naar de geallieerden, waarin hij aandrang op verzachting der wapenstilstands-voorwaarden, en op aanvoer van levensmiddelen. Hij wees erop, dat de regeering den binnenslandschen toestand in Duitschland niet meer meester zou kunnen blijven, wanneer de Entente deze eischen niet inwilligde.

De Entente antwoordde hierop, dat aanvoer van levensmiddelen in gunstige overweging zou worden genomen, onder voorwaarde echter, dat ordelijke toestanden zouden blijven bestaan in Duitschland, en dat voor de rechtvaardige verdeeling van de gezonden levensmiddelen zou worden ingestaan.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. De definitieve ontbinding van Oostenrijk-Hongarije is tot stand gekomen. Eene centrale regeering heeft in naam nog bestaan, totdat Keizer Karl in het begin van November afstand deed van alle bemoeiing met de staatsaangelegenheden.

Het eerst zullen hier behandeld worden de daden van die centrale regeering, waarna elke staat, behoorende bij de vroegere Oostenrijk-Hongaarsche monarchie, afzonderlijk besproken zal worden.

Einde October werd aan het ministerie Hussarek ontslag verleend. Aan Prof. L a m m a s c h werd opgedragen een kabinet te vormen, hetwelk tot taak zou hebben het overgeven van het bestuur in de nationale gebieden aan de nationale regeeringen en de regeling van het voedings-vraagstuk.

Als opvolger van Burian, aan wien de medewerking tot het opstellen van een antwoord aan Wilson was geweigerd door de Tsjechen, Slaven en Oekrajiners, werd tot Minister van Buitenlandsche Zaken benoemd Andrassy. Deze heeft aan Wilson geantwoord, dat de O.-H.regeering accoord ging met de opvatting van Wilson, nopens het zelfbeschikkingsrecht van de Tsjecho-Slowaken, hij sprak de meening uit, dat nu niets meer aan het begin van de vredes-onderhandelingen in den weg stond. Hij verklaarde zich bereid, afzonderlijk onderhandelingen te beginnen en onmiddellijk op alle fronten een wapenstilstand te sluiten.

In een telegram aan Lansing werd door hem wederom aangedrongen op een spoedigen wapenstilstand.

Hevige protesten lokte dit optreden van Andrassy vooral bij de Duitsch-Oostenrijkers uit.

Keizer Karl deed eene laatste poging om eene oplossing te vinden voor de verwarring, door Aartshertog Jozef, eene populaire persoonlijkheid, als Homo Regius aan te stellen. Deze hield eene conferentie met alle partijleiders, beloofde aan Hongarije volkomen zelfstandigheid op alle gebied, en richtte een manifest tot het volk, waarin hij als hoogste doel aanwees het behoud van de eenheid en de integriteit van het staatsgebied.

L a m m a s c h droeg het bestuur over Duitsch-Oostenrijk over aan den Duitsch-Oostenrijkschen Raad van State, en het bestuur van Bohemen aan den Tsjecho-Slowakischen Nationalen Raad. Langzamerhand bemoeide zich echter niemand meer met het ministerie-L a m m a s c h. Nationale raden constituëerden zich in alle staten en namen het bestuur in handen.

In een manifest en een schrijven aan Karolyi heeft eindelijk Keizer Karl resp. ten opzichte van Oostenrijk en Hongarije afstand gedaan van alle bemoeing met de staatsaangelegenheden. Ten gevolge hiervan is het kabinet L a m m a s c h afgetreden op 11 November.

DUITSCH-OOSTENRIJK. In den beginne was de verhouding tusschen de nieuwe staten van Oostenrijk Hongarije onderling gunstig. Zoo begroetten de Tsjechen de Duitsch-Oostenrijksche Nationale vergadering met vreugde, en stelden voor, om onderhandelingen te beginnen over de levensmiddelen-voorziening. De Duitsch-Bohemers scheidden zich af van den Tsjechischen Staat. Hiermee zijn de moeilijkheden tusschen de beide staten al spoedig begonnen. De levensmiddelen-voorziening van Duitsch-Oostenrijk kwam daarmede in het gedrang. De Duitsch-Oostenrijkers begonnen nu onderhandelingen met Saksen voor de levensmiddelen-voorziening.

Aan Wilson werd eene nota gezonden, waarbij kennis werd gegeven van de constituering van den Duitsch-Oostenrijkschen Staat. De Tsjecho-Slowakische en Zuid-Slavische Staten zouden als volkomen onafhankelijk worden erkend, maar aanspraak werd gemaakt op de Deutsche gebieden in Bohemen, Moravië en Silezië, die 3½ miljoen Duitsch-Oostenrijkers bevatten.

Den 31sten October nam de D.O.Nationale Raad het bestuur in handen. Aan een Raad van State werden de bevoegdheden opgedragen, tot nog toe uitgeoefend door den Keizer van Oostenrijk.

De verschillende partijen zijn het met elkaar oneens over eene eventuele aansluiting bij Duitschland. De nationalen wenschen aansluiting bij Duitschland als Koninkrijk onder een Habsburgschen prins. De Chr. socialen wenschen gemeenschappelijk optreden met de overige staten van Oostenrijk. De sociaal-democraten zijn voor een vrijen volkerenbond met de overige staten. Zijn die daartoe niet genegen, dan zou aansluiting moeten worden gezocht met Duitschland, aangezien Duitsch-Oostenrijk op zich zelf geen levensvatbaarheid heeft.

Plannen worden gemaakt voor de vorming van een Duitsch-Oostenrijksch nationaal leger. Daarnaast heeft zich echter een rood leger gevormd, wegens de ontevredenheid met de samenstelling van den Raad van State, waarin te weinig socialistten zitting hebben.

Botsingen hebben plaats gehad, die onderdrukt zijn door het krachtadig optreden der politie. In alle steden schijnen burgerwachten te worden gevormd.

Intusschen hebben zich gedeelten van den Duitsch-Oostenrijkschen Staat afgescheiden. Vorarlberg schijnt zich evenals Lichtenstein, bij Zwitserland te willen aansluiten. Zuid-Moravië heeft zich zelfstandig verklaard.

Den 10den November heeft de Raad van State het wetsontwerp, waarbij D.O. tot eene republiek en tot een deel van de Deutsche Republiek wordt verklaard, aangenomen en besloten, dat op den grondslag van algemeen kiesrecht, in Januari 1919 eene Nationale Vergadering zal worden gekozen.

HONGARIJE. Op 24 October heeft het kabinet W e k e r l e ontslag genomen. De genadeslag werd aan dit kabinet toegebracht door het oproer te Fiume, waar Kroatische soldaten de kazerne binnendrongen en in bezit namen.

Van nu af aan wint de K a r o l y i-partij aan invloed. Een Hongaarsche Nationale Raad werd gevormd uit de K a r o l y i-partij, sociaal-democraten en radicalen. Deze Raad maakte haar programma openbaar waarvan de inhoud in hoofdzaak was: 1. Algemeen kiesrecht. 2. Onverwijd vrede sluiten. 3. Volkomen onafhankelijkheid van Hongarije. 4. Verbreken van het verbond met Duitschland.

K a r o l y i onderhandelde met L a m m a s c h over de vorming van een ministerie, doch er werd geen overeenstemming bereikt.

Bij zijne terugkomst in Boedapest hield Karolyi een toespraak tot het volk, waarin hij zeide, dat Keizer Karl zijn programma niet aanvaard had, tengevolge waarvan hij niet tot minister-president was benoemd.

Vanuit Fiume breidde zich de opstand der revolutionairen over Kroatië en Slavonië uit. Den 28sten October werd te Agram een Landdag gehouden, waarin de Staatsgemeenschap tusschen Hongarije en Kroatië werd ontbonden. Den 30sten October werd Graaf Johann Hadik tot Hongaarsch Minister-president benoemd. Zijn ministerschap heeft slechts eenige dagen geduurd. De onrust in het land werd steeds grooter, republikeinsche betoogingen hadden plaats in Boedapest.

Den 1sten November brak de revolutie uit. De Nationale Raad nam de regeering over; Karolyi werd minister-president. De troepen zwoeren trouw aan den Nationalen Raad. Voorloopig verliep de revolutie zonder bloedvergieten; alleen Tisza is aan de revolutie ten offer gevallen.

De eerste maatregel van Karolyi was het invoeren van algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen. Het bijeenroepen van eene constituante werd in uitzicht gesteld.

De voorloopige regeering gaf voorts te kennen, dat zij de meest radicale democratische vrijheden zou brengen. Het grondbezit zal gelijkelijk worden verdeeld onder hen alleen, die den grond bebouwen. De arbeiders zullen overal zelf de productie kunnen controleeren en leiden.

Aan de Entente werd meegedeeld, dat thans in Hongarije de volksregeering het heft in handen had en dat Hongarije wenschte toe te treden tot den volkerenbond; voorts dat Hongarije genegen was om de geschillen omtrent grensbepaling met de Tsjechische- en Zuid-Slavische staten over te laten aan de algemeene vredesconferentie.

Tot den Kroatischen Nationalen Raad richtte Karolyi een telegram, waarin hij aandrang op eene goede verstandhouding tusschen beide volken. Met voldoening werd in Kroatië van dit telegram kennis genomen.

Onmiddellijk zijn vredes-onderhandelingen aangeknoopt met den bevelhebber der Ententetroepen te Belgrado. De voorwaarden voor den wapenstilstand, die ongeveer gelijkkluidend zijn als de Italiaansche voorwaarden (zie Italië) werden aanvaard.

In Noord-Hongarije zijn de Hongaren in botsing gekomen met de Slowaken.

Te Boedapest zijn Fransche bezettings-troepen aangekomen.

ZUID-SLAVIË. Den 23sten October heeft de Zuid-Slavische Nationale Raad te Agram de leiding van den Zuid-Slavischen Staat in handen genomen, met het volgende programma;

- 1e. Vorming van een volkomen souverainen democratischen staat.
- 2e. Eigen vertegenwoordiging op de Vredes-Conferentie.

3e. Toetreding tot den Volkerenbond en ontwapening.

4e. Toegang tot de zee wordt mogelijk gemaakt voor de buurstaten, echter met behoud van de souvereiniteit en integriteit van den Zuid-Slavischen Staat.

De Zuid-Slavische nationale raad werd als voorloopige regeering erkend door alle Zuid-Slavische landen.

Onderhandelingen werden gevoerd met Servië en Montenegro over de vorming van een grooten Zuid-Slavischen eenheidsstaat.

Uit Parijs is een bericht gekomen, dat Pasjitsj als vertegenwoordiger van de Servische regeering en de vertegenwoordigers van den Zuid-Slavischen Raad de stichting van een Zuid-Slavischen Staat met 13.000.000 inwoners heeft gewaarborgd.

De Oostenrijk-Hongaarsche vloot werd aan den Nationalen Raad te Agram overgedragen, onder protest van Duitsch-Oostenrijk. De Zuid-Slaven hebben de vloot echter weer aan Italië moeten uitleveren.

In verschillende plaatsen zijn de Italiaansche en Zuid-Slavische aspiraties met elkaar in conflict gekomen. Engelsche, Amerikaansche en Italiaansche troepen hebben de meeste havensteden van Zuid-Slavië bezet.

De Zuid-Slavische Nationale Raad richtte echter een protest aan Wilson over de bezetting van Triëst door de Italianen.

In Triëst hebben de Italiaansche liberalen betoogingen gehouden tegen de Zuid-Slavische aspiraties.

Op vele plaatsen hebben botsingen plaats gehad tusschen Zuid-Slaven en Italianen. Te Ober-Laibach zijn Italiaansche en Servische troepen elkaar bijna te lijf gegaan.

De Zuid-Slaven schijnen van plan te zijn, om hun troepen te mobiliseeren, ten einde de Italianen uit Fiume en andere kust-plaatsen te verdrijven. De Entente schijnt in dezen niet geheel accoord te gaan met de Italianen, vandaar dat Fiume op het oogenblik een gemengde bezetting van Entente troepen heeft.

OEKRAJIENSCH E STAAT. Den 24sten October werd een Oekrajiensche Staat geconstitueerd, omvattende alle Oekrajiensche gebieden in het vroegere Oostenrijk-Hongarije. Onmiddellijk zijn de Oekrajiners in botsing gekomen met de Polen. Deze beide staten betwisten elkaar Oost-Galicië. Lemberg werd door de Oekrajiners bezet, echter werden zij na hevige straatgevechten er door de Polen weer uit gejaagd. Ook om het bezit van Przemyśl wordt gestreden.

De Oekrajiensche staat heeft zich nu tot Wilson gewend en geprotesteerd tegen de annexatie van Oekrajiensch Oost-Galicië door Polen. Tevens werd opgekomen tegen de voorgenomen annexatie van Boekowina door de Roemeniërs.

TSJECHO-SLOWAKIE. Den 30sten October heeft Tsjechisch Bohemen zich onafhankelijk verklaard. Het bestuur van Bohemen werd aan den Tsjecho-Slowakischen Nationalen Raad overgedragen.

Al spoedig zijn de Tsjechen in botsing gekomen zoowel met de Duitsch-Oostenrijkers als met de Polen, resp. ten aanzien van het D. O. gebied in Bohemen en de provincie Teschen.

De Duitsch-Oostenrijkers zetten de Tsjechen uit het land, waar zij hen hinderlijk zijn. Zoo dwongen zij den directeur der Skoda-fabrieken in Pilsen, om zijne Duitsche arbeiders te ontslaan. Alle zendingen levensmiddelen door het Tsjechische gebied naar Duitsch-Bohemen werden in beslag genomen.

Wilson heeft eene nota gericht tot de Tsjecho-Slowaken, waarin hij hen aanmaant om zich van elk misbruik van macht te onthouden.

ITALIË. In Italië zijn in de afgelopen maand socialistische betoogingen gehouden en hebben de socialisten hunne eischen openbaar gemaakt.

Door de Italiaansche socialistische kamergroep werd o.a. geëischt, afschaffing van de geheime diplomatie en toekenning van de macht van eene werkelijke volksvertegenwoordiging aan het parlement, amnestie van alle politieke misdrijven en medewerking der arbeiders bij het regelen van nationale en internationale vraagstukken.

In Milaan en Turijn hadden socialistische betoogingen plaats, ten gevolge waarvan in Turijn de staat van beleg werd afgekondigd.

De wapenstilstand aan het Italiaansche front heeft betrekkelijk lang op zich laten wachten. Van Oostenrijksche zijde was al lang te kennen gegeven, dat de strijd zou worden opgegeven en de troepen zouden worden teruggenomen, toen de Italianen nog steeds hunne z.g. „overwinningen” onder het behalen van enormen buit aan oorlogsmateriaal en gevangenen voortzetten.

Nadat Oostenrijksche en Hongaarsche afvaardigingen bij Generaal Diaz waren aangekomen, werden de gestelde voorwaarden van een wapenstilstand den 3^{den} November aanvaard.

In hooftzaak luiden zij: Demobilisatie en terugtrekking van alle troepen, niet alleen uit de bezette vreemde gebieden, maar ook uit die streken, waarover geschil bestond.

Overgave van een gedeelte der vloot. Bezetting door de geallieerden van belangrijke strategische punten en van de betwiste gebieden.

Vrije doortocht door Oostenrijk en Hongarije, om eventueel te kunnen opereeren tegen Duitschland en Rusland.

Uitlevering van groote hoeveelheden materiaal.

Het einde der vijandelijkheden is in Italië op geestdriftige wijze gevierd. Onder geweldige geestdrift heeft de koning den 13^{den} November zijn intocht gehouden in Rome.

FRANKRIJK. Den 29sten October is de Senaat bijeen gekomen, om over de zaak Caillaux te beraadslagen. De Senaat gelastte, na voorlezing der akte van beschuldiging, een onderzoek door eene bijzondere commissie. Caillaux wordt ervan beschuldigd, in 1916 in Italië

politieke gesprekken te hebben gevoerd, waarin hij eene eigen buitenlandsche politiek, afwijkende van de Fransche regeeringspolitiek, voorgestaan had en daardoor de bondgenootschappen van Frankrijk in gevaar had gebracht.

Nadat *Wilson* het Duitsche verzoek om een wapenstilstand aan de geallieerden had overgebracht, kwamen te Versailles de staatslieden der geallieerden samen, om over de te stellen voorwaarden te beraadslagen. De Engelsche en Fransche bladen drongen aan op de scherpste voorwaarden, vooral omdat Duitschland nu ook aan zijne Zuid-Oostgrens bedreigd werd. Den 5^{den} November werd de conferentie beëindigd en hebben de geallieerden aan *Wilson* medegedeeld, dat Duitschland zich op de gewone wijze moest wenden tot Maarschalk *Foch*.

Van Zwitsersche zijde is gemeld, dat tijdens de conferentie verschil van meening is gerezen tusschen Amerika en de overige geallieerden. De Amerikaansche vertegenwoordiger zou van alle rijken ontwapening hebben geeischt, terwijl de geallieerden dezen eisch alléén stelden aan de Centralen Rijken. Ook schijnt Amerika opgekomen te zijn tegen de uitlevering van oorlogs-materiaal aan de Entente. Wat betreft de kwestie der schadeloosstellingen, zou kolonel *House* gezegd hebben, dat *Wilson* altijd op het standpunt heeft gestaan, dat de Engelsche blokkade op grooten afstand even onrechtmatig was als de Duitsche duikbootpolitiek.

De Duitsche regeering heeft daarna afgevaardigden gezonden naar het hoofdkwartier van Maarschalk *Foch* o.a. *Erzberger* en Generaal *von Winterfeldt*.

Maarschalk *Foch* heeft den Duitschen gedelegeerden de voorwaarden voorgelezen. In hoofdzaak luiden zij:

Ontruiming van België, Frankrijk en Elzas-Lotharingen. Uitlevering van aanzienlijke hoeveelheden oorlogsmateriaal. Ontruiming van den linker Rijnover. Bezetting van Mainz, Coblenz en Keulen door de geallieerden. Nietig verklaring van de verdragen van Brest-Litowsk en Boekarest. Onvoorwaardelijke capitulatie van Oost-Afrika. Veilige Vaart door het Kattegat

Voor de aanvaarding van deze voorwaarden werd drie dagen tijd gegeven. Binnen dien tijd moesten zij worden aanvaard of verworpen. Een onmiddellijke wapenstilstand werd door *Foch* geweigerd.

De voorwaarden werden door Duitschland aanvaard, en hiermede was de overgave op genade of ongenade van de vier Centrale bondgenooten voltooid. De vijandelijkheden op het Westfront werden opgeschort op 11 November 11 uur v.m.

De indruk te Parijs moet overweldigend geweest zijn. In eene zeer bewogen kamerzitting is aan *Clemenceau* eene ovatie gebracht.

De kamer besloot tot eene huldiging van de groote Fransche burgers *Clemenceau* en *Foch*.

Namens de kamer zal aan *Foch* een eere-degen worden aangeboden; de Fransche Akademie van Wetenschappen heeft *Foch* tot vrij lid gekozen.

De vredes-conferentie zal waarschijnlijk te Versailles worden gehouden. Half December zullen waarschijnlijk de vredes-preliminairen aanvangen, tot het bespreken van principieele kwesties. Balfour en Sonnino zijn daartoe reeds in Parijs aangekomen; Lloyd George en Orlando worden verwacht. Het groote vredes-congres zal dan in Januari 1919 bijeenkomen.

De Ministerraad heeft zich reeds beziggehouden met de bestuurskwestie van Elzas-Lotharingen. Er is beslist, dat Elzas-Lotharingen zal worden verdeeld in drie deelen n.l. Beneden-Elzas, Boven-Elzas en Lotharingen.

Socialistische betoogingen schijnen te Parijs te hebben plaats gehad. De socialisten komen op voor een volkerenbond en voor de vrijlating van politieke gevangenen. Ook zijn stemmen opgegaan tegen al te vèrgaande eischen aan Duitschland. Frankrijk zou zich moeten tevreden stellen met Elzas-Lotharingen en den linker Rijnsoever moeten teruggeven aan Duitschland.

Over den omvang van bolsjewistische verschijnselen in Frankrijk valt moeilijk te oordeelen, aangezien de berichten daaromtrent uit Duitschland komen. Deze berichten maken melding van verbroedering, verbroedering tusschen Duitschers en Franschen en van de instelling van soldatenraden in het Fransche leger.

Albert Thomas, socialistisch lid van de Fransche Kamer, heeft het noodig gevonden tegen het bolsjewisme te velde te trekken.

ENGELAND. Op de vraag van Wilson, of de geallieerden zich ook op zijn standpunt stelden, ontwikkeld in de bekende 14 punten, heeft de Engelsche pers duidelijk te kennen gegeven, dat men in Engeland niet accoord kon gaan met het beginsel van de vrije zee.

De scherpste voorwaarden van den wapenstilstand werden bepleit; echter werden ook eenige meer gematigde uitingen gehoord, waarbij gewezen wordt op het gevaar van een tot wanhoop gebracht Duitschland in verband met het bolsjewisme.

Deze „socialisme asiaticus” wordt ook in Engeland zeer gevreesd. Minister Churchill hield eene rede, waarin hij waarschuwde voor een al te spoedig stop zetten van de militaire maatregelen, omdat volgens zijne meening de toestanden in Europa wel eens voor langen tijd groote legers tot het handhaven van de orde zouden kunnen noodig maken.

De stakingen der spoorwegarbeiders en aan de scheepswerven van de Clyde schijnen eenigszins een bolsjewistisch karakter gedragen te hebben.

Voorts heeft Henderson, de leider van de Engelsche arbeiderspartij, het noodig gevonden zich tegen het bolsjewisme te verklaren.

Engeland staat in het teeken van de algemeene verkiezingen, die in December zullen worden gehouden.

Pogingen werden aangewend, om de liberale aanhangers van Asquith

met de partij van Lloyd George te vereenigen. Dit is niet gelukt. Asquith is tegen het houden van algemeene verkiezingen.

Niettegenstaande het feit, dat Asquith eene zeer verzoeningsgezinde rede heeft gehouden, schijnt de voornaamste hinderpaal voor een samengaan van de liberalen van Asquith en van Lloyd George te zijn, dat de eerste Minister al een verbond met de unionisten heeft gesloten; in een brief aan Bonar Law heeft Lloyd George toezeggingen gedaan. Het samengestelde coalitie-program was echter voor de meest tegenstrijdige uitleggingen vatbaar.

De Daily Chronicle, een liberaal regeeringsblad, haalt er b. v. vrijhandel uit, terwijl de Daily Express, een conservatief blad, er rijks voorkeurrechten in leest, en zoo vervolgens op bijna alle punten. Verwacht wordt dan ook, dat aan deze coalitie geen lang bestaan zal zijn beschoren.

De arbeiderspartij onder Henderson heeft met groote meerderheid van stemmen besloten uit de coalitie te treden. De arbeidersvertegenwoordigers in het ministerie echter blijven trouw aan Lloyd George, zoodat in deze partij eene scheuring is ontstaan. De onafhankelijke arbeiderspartij heeft het volgende programma: Herstel van de Internationale, een vrede op gematigde voorwaarden met Duitschland, deelneming van de arbeiders aan de vredesconferentie, het houden van eene internationale arbeidersconferentie tegelijk met de vredesconferentie.

De Iersche nationalisten drongen in het Parlement aan op eene regeling van hunne kwestie bij de vredesonderhandelingen.

Bonar Law verklaarde zich ten heftigste tegen deze motie, aangezien de vredesconferentie daar volgens zijne meening niets mede te maken heeft. Het Iersche vraagstuk was van zuiver binnenlandschen aard; bovendien lag de schuld voor het uitblijven eener regeling niet bij Engeland, doch bij de Ieren zelve, die over deze kwestie onderling van meening verschillen. Engelsche bladen hebben heftige critiek uitgeoefend op deze woorden van Bonar Law en Asquith is de Nationalisten bijgesprongen. Volgens hunne meening hebben de Ieren evenveel recht op de regeling van hunne belangen ter vredesconferentie als b. v. de Tsjecho-Slowakken of Polen.

De motie werd niettemin verworpen.

In Zuid-Afrika doen de republikeinen zich weder gelden. In Zuid-Afrika zijn twee partijen, die men naar analogie met België activisten en passivisten zou kunnen noemen. De nationalisten willen reeds nu, afgezien van den toestand in Europa, hunne idealen verwezenlijken en eischen den republikeinschen regeeringsvorm; zij deden een beroep op de beginselen van Wilson.

De Zuid-Afrikaansche partij (Botha en Smuts) stelt zich ook wel op hun standpunt, maar wil deze kwestie eerst regelen, wanneer een tijdperk van vrede zal zijn ingetreden.

Een groote steun voor de regeering van Botha „het Duitsche gevaar”, is nu geweken; de nationalisten laten dan ook niet na, daarvan partij te trekken.

Hughes, de minister-president van Australië, heeft er zijn leedwezen over uitgesproken, dat de Dominions niet vertegenwoordigd waren op de conferentie te Versailles. De Dominions eischen oorlogsschadeloosstellingen en de verklaring, dat Duitschland zijne koloniën niet terug zal krijgen.

Nader bericht is ingekomen, dat de Dominions en Indië zullen worden uitgenoodigd, om afgevaardigden naar de vredes-conferentie te zenden.

RUSLAND. De nieuwe voorloopige Siberische regeering te Omsk heeft haar programma omschreven, waarin o. m. voorkomt het herstel van Rusland in den vroegeren omvang in den vorm van een federatieve republiek.

Op dit standpunt blijkt de Entente ook te staan; de erkenning van Oekrajina als zelfstandige Staat schijnt door de Entente te zullen worden geweigerd.

Het schrikbewind der Sowjet-regeering duurt voort. Op 8 November, de verjaardag van de revolutie, zijn groote feesten gehouden ter herdenking. Zinowief, een leider der arbeiders had van te voren eene redevoering gehouden, waarin hij erop aandrong, dat de verjaardag der revolutie zou worden gevierd met eene tweede Bartholomeusnacht, waarin de bourgeoisie en de intellectueele wereld zou worden uitgeroeid. Tot nu toe bereikte ons geen bericht, dat zulks inderdaad geschied is.

Inmiddels is van andere zijde bericht, dat de bolsjewiki juist hun best doen, om de intellectueelen op hunne hand te krijgen, ten einde de geestelijke verheffing van de groote massa in de Sowjet-republiek te bevorderen. Zeker is het in ieder geval dat één van Ruslands grootste schrijvers, Maxim Gorki, zich in dienst van de Sowjet-regeering heeft gesteld, om dit doel te helpen verwezelijken.

De Entente schijnt nu vast besloten, aan den bestaanden toestand in Rusland een einde te maken. Zoowel in de voorwaarden aan Oostenrijk-Hongarije als in die aan Duitschland komen bepalingen voor, die een optreden in Rusland vergemakkelijken. Nadat Tsjitsjerin eerst op hoogen toon een nota had gericht tot Wilson, waarin staking van de vijandelijkheden werd geëischt, heeft hij zich eenige dagen daarna tot alle verbonden mogendheden gericht op een meer bescheiden toon, om hetzelfde te vragen.

Duitschland en Spanje hebben de gezanten der Sowjet-republiek teruggestuurd, daarna heeft Wilson verklaard, dat, wanneer een vertegenwoordiger der Sowjet-republiek in Berlijn mocht terugkeeren, de wapenstilstand dadelijk opgeheven zou worden. Er is een stilstand ingetreden op de Siberische en Noord-Russische gevechtsterreinen. De Japanners zijn nog voort gerukt tot Irkoetsk, en de Siberische spoorweg schijnt nu vrijwel in zijn geheel onder Amerikaansch beheer te zijn.

De contra-revolutionairen hebben te Jekaterinodar eene regeering samengesteld, waarin o. a. zitting heeft de vroegere minister Sasonoff.

Het programma omvat: herstel van het oude Rusland op federatieven grondslag, bestrijding van het Bolsjewisme enz.

OEKRAJINA. In Oekrajina wordt er voortdurend op gewerkt om betrekkingen aan te knopen met andere mogendheden, ten einde inwendige rust en welvaart in het land te brengen. 35% van den beschikbaar komenden graanvoorraad voerde Oekrajina tot kort geleden nog naar Duitschland uit en met Finland wordt onderhandeld over graan en suiker uitvoeren in ruil voor hout.

Er bestaat nog groote vrees voor het Bolsjewisme. Alle Oekrajiensche consuls zijn nu uit Moskou vertrokken. Vandaar dat de regeering zich tot de Entente heeft gewend met het verzoek, om de Duitsche troepen in de Oekrajina te laten blijven, totdat het Oekrajiensche leger zal zijn gevormd, en wel om het land te behoeden voor eene andere onvermijdelijke anarchie en verwoesting. De eerste lichtung voor het Oekrajiensche leger zal op 1 December plaats vinden. In het geheel zullen 169.000 man worden opgeroepen, 85.000 in December en 84.000 in het voorjaar. Ook de regeering van de Krim heeft verzocht, om de bezetting van Duitsche troepen te mogen houden, wegens het van de zijde der Bolsjewiki dreigende gevaar.

De binnenlandsche toestand schijnt weer onzekerder geworden te zijn. De Hetman heeft een politieken draai genomen, heeft een nieuw ministerie benoemd met het volgende programma: Herstel van den federatieven band met Rusland, onder waarborging van het staatskarakter der Oekrajina. Bestrijding van het Bolsjewisme, voorts eene reeks democratische hervormingen. Blijkbaar zijn deze niet groot genoeg, althans de burgeroorlog is op het oogenblik in vollen gang. De Duitsche troepen ontruimen de Oekrajina. Engelsche troepen schijnen in Odessa te zijn aangekomen, op verzoek van de Oekrajiensche regeering.

POLEN. Ook in Polen waait een democratische, zoo niet bolsjewistische wind.

In het einde van October gaven de Poolsche democraten te kennen, dat de regentschapsraad nog voorloopig zou worden geduld, totdat eene nationale vergadering op den grondslag van algemeen kiesrecht zou zijn gekozen.

Eene Poolsche Volksrepubliek op democratischen grondslag werd verlangd.

In het begin van November werd deze volksrepubliek afgekondigd, en de regentschapsraad voor afgezet verklaard; vóór haar aftreden belastte de regentschapsraad den Kolonel Pilsudski met de vorming van eene nationale regeering.

Het door Pilsudski samengestelde kabinet bestaat voornamelijk uit leden der democratische partij en afgevaardigden van den Boerenbond.

De bezettingstroepen hebben Polen nu verlaten; de Oostenrijksche regeering heeft zich dadelijk bereid verklaard, hare troepen terug te

trekken, en het burgerlijk bestuur over te geven; de Duitsche regeering maakte eenige bezwaren ten aanzien van het burgerlijk bestuur. Door Pilsudski's ingrijpen zijn de conflicten tusschen de Duitsche bezettende troepen en de Polen niet ernstig geweest; echter werd aangedrongen op een onverwijld vertrek uit Polen.

Eene voorloopige wet tot invoering van den algemeenen dienstplicht werd afgekondigd; de dienstdadig zal twee jaar duren; Pilsudski verzocht Maarschalk Foch, om de Poolsche troepen naar Polen te doen terugkeeren.

Het Hertogdom Teschen werd door den Poolschen Nationalen Raad getrokken bij den Poolschen Staat; met de Tsjecho-Slowakische regeering wordt onderhandeld omtrent de onderlinge grens.

Met de Roethenen bevinden zich de Polen op voet van oorlog; om Lemberg en Presmysl wordt gestreden.

De Duitsche provincie Posen is buiten bemoeiing van den Poolschen Staat in Poolsche handen geraakt; in een raad van Arbeiders en Soldaten te Posen ingesteld, trokken n. l. de Polen onmiddellijk de macht aan zich.

FINLAND. De regeering heeft met de landdag-fracties onderhandelingen gevoerd voor de vorming van eene coalitie-regeering.

De agrariërs maken hunne deelneming aan de regeering daarvan afhankelijk, dat deze overwegend republikeinsch zal worden samengesteld.

De kwestie van den Staatsvorm zal wederom worden onderzocht in Februari of Maart, nadat nieuwe verkiezingen zullen zijn gehouden.

Maatregelen werden getroffen tot het onmiddellijk terugzenden van de Duitsche troepen, om botsingen van deze troepen met de te verwachten Engelschen te vermijden.

OOSTZEESTATEN. President Wilson heeft Lithauen als een onafhankelijken Staat erkend. Hij verzekerde dat al het Lithausch gebied met inbegrip van Oost-Pruisen tot Koningsbergen in den Nationalen Raad van Lithauen zal vereenigd worden.

De Lithausche Nationale Raad heeft nu aan de Duitsche regeering verzocht, om de bezettingstroepen uit Lithauen weg te nemen.

DENEMARKEN. Uit Denemarken zijn stemmen opgegaan, die niet alleen het zelfbeschikkingsrecht opeischen voor de Noordelijke districten van Sleeswijk, waarvan paragraaf 5 van den vrede van Praag spreekt, maar voor geheel Sleeswijk.

Te Kopenhagen hebben onregelheden plaats gehad tengevolge van de afkondiging van eene algemeene staking.

Door het krachtdadig optreden der politie is men den toestand meester gebleven; de algemeene staking is mislukt.

NOORWEGEN. Voor het Storthing zijn gekozen 52 atgevaardigden van de linksche partijen (tevorens hadden deze 74 candidaten), 8 arbeiders-

democraten (tevoreu 6), 35 rechtsche (tevoreu 21), 16 vrijzinnigen, 18 socialisten (tot nu toe 10), 2 afgevaardigden van den Boerenbond.

Tot de oppositie behooren de rechterzijde, de vrijzinnigen en vermoedelijk ook de leden van den Boerenbond.

De regeering heeft dus geen meerderheid meer, verwacht wordt, dat zij zal heen gaan, en dat de rechterzijde de leiding in handen zal nemen.

ZWEDEN. In het begin van November heeft eene buitengewone vergadering van den Rijksdag plaats gehad, waarvan het levensmiddelen-vraagstuk de oorzaak is geweest.

Van af dien datum is de toestand in Zweden moeilijker geworden; de loop der gebeurtenissen aldaar heeft veel overeenkomst vertoond met die, welke in ons land plaats had.

Ook in Zweden zeer ver-gaande eischen van eene socialistisch (bolsjewistische) minderheid, en meer gematigde eischen van eene socialistische meerderheid, met Branting aan het hoofd. Evenals bij ons is de Regeering meester van den toestand gebleven, maar heeft toegegeven op eenige punten.

Zoo is in uitzicht gesteld: vrouwenkiesrecht, 8 urige werkdag in staatsbedrijven, medezeggingschap van den Rijksdag in kwestie van oorlog en vrede.

ZWITSERLAND. Ook in Zwitserland heeft eene revolutionaire beweging plaats gehad, echter zonder eenig succes voor de revolutionaire elementen.

Van uit Zürich werd sinds lang bolsjewistische propaganda gemaakt. De regeeringsraad van het kanton Zürich bracht zijn zetel over naar de kazerne. Eene gedeeltelijke mobilisatie werd door de regeering afgekondigd, troepen werden te Zürich samengetrokken.

11 November werd de algemeene staking afgekondigd. Dank zij de ingrijpende maatregelen van de regeering moest het stakingscomité den 15^{en} November den strijd onvoorwaardelijk opgeven.

De Entente had te kennen gegeven, dat zij besloten was in Zwitserland binnen te rukken, indien het bolsjewisme de overhand mocht krijgen.

Zwitserland zal waarschijnlijk pogingen aanwenden om op het Vredescongres zijne landgrens een weinig uit te breiden.

Lichtenstein en Vorarlberg hebben n.l. te kennen gegeven, zich bij Zwitserland te zullen aansluiten. Van belang voor Zwitserland zou zijn de toetreding van Vorarlberg om zijn sterk ontwikkelde industrie-gebied aan de Bodensee.

SPANJE. In het begin van November is het Kabinet Maura afgetreden en opgevolgd door een kabinet gevormd door Garcia Pietro, waarin Alba en Romanones zitting hebben.

Volgens berichten uit Parijs en Londen schijnt de politieke toestand

in Spanje meer en meer gespannen te worden. Het nieuwe kabinet Garcia Pietro schijnt het niet lang te zullen uithouden.

Alle Catalonische parlementsleden komen op voor de autonomie van Catalonië.

Betoogingen schijnen plaats gehad te hebben ten gunste van de republiek en de republikeinsche partij schijnt een manifest uitgevaardigd te hebben, waarin de staatsmacht voor hare partij wordt opgeëischt.

PORTUGAL. Volgens berichten uit Lissabon is op 17 November eene algemeene werkstaking uitgebroken. Alle verbindingen zouden verbroken zijn. Tot nu toe ontbraken alle verdere bijzonderheden hieromtrent.

SERVIË. In Zwitserland zijn besprekingen gevoerd tusschen Servische partijleiders en vertegenwoordigers der Zuid-Slavische staten, ten doel hebbende de vorming van een Groot-Servischen staat. Deze conferentie schijnt mislukt te zijn, voornamelijk door den tegenstand van Montenegro, dat in tegenstelling met de anderen een federatieven staat wenscht met centralen zetel te Serajewo.

Den 2^{en} November zijn de Serviërs Belgrado binnengerukt.

Het optreden van Italië heeft niet alleen kwaad bloed gezet in de Zuid-Slavische landen, maar ook in Servië.

Pasjitsj heeft protest aangeteekend tegen de bezetting van Dalmatië door de Italianen.

BULGARIJE. In het begin van November gingen geruchten, dat te Tirnovo, de oude hoofdstad van Bulgarije, de volksrepubliek was uitgeroepen.

Koning Boris zou afstand gedaan hebben van den troon, en een regentschapsraad zou zich aan het hoofd van den staat gesteld hebben.

Een Vaz-Dias bericht heeft dit gerucht bevestigd en voorts gemeld, dat Koning Boris te Weenen was aangekomen.

Deze berichten werden echter tegengesproken door den Bulgaarschen Militairen Gevolmachtigde te Weenen.

ROEMENIË. President Wilson heeft eene nota gezonden aan Roemenië, waarin hij belooft, de aanspraken der Roemeniërs op de Vredes-conferentie te zullen steunen; zooals bekend is strekken zich deze aanspraken uit over de Dobroedsja, Bessarabië en Zevenburgen.

Het kabinet Marghiloman, dat nog steeds aan den vrede van Boekarest vasthield, is dan ook afgetreden en Generaal Coanda werd met de vorming van een nieuw ministerie belast.

Ook schijnt medegewerkt te hebben tot den val van het ministerie het feit, dat het zich verzette tegen de agrarische hervormingen en tegen invoering van algemeen kiesrecht.

De Koning van Roemenië heeft nu eene proclamatie tot het land gericht, waarin deze beide zaken in uitzicht worden gesteld.

De Roemeniërs zijn reeds begonnen zich de begeerde gebieden toe te eigenen. Zij rukten de Dobroedsja binnen en zij maken zich gereed, om de Roemeensche Zevenburgers, die voor hun land het zelfbeschikingsrecht verlangen, tegen de Hongaren te steunen.

GRIEKENLAND. Bij de ontelbare belangen-conflicten, die op de Vredes-conferentie ter sprake zullen komen, zal er waarschijnlijk ook een ter uiting komen tusschen Italië en Griekenland.

Een artikel in de Italiaansche „Nationale” n.l., waarin Smyrna met het achterland voor Italië opgeëischt wordt, heeft in Griekenland ontstemming gewekt.

Volgens de Grieksche pers behoort deze zuiver Grieksche Provincie bij het moederland te worden gevoegd.

TURKIJE. Den 25sten October werd Aleppo door de geallieerden bezet. Tegen het einde der maand liepen geruchten over onderhandelingen, tusschen de Entente en Turkije. De onderhandelingen zouden plaats hebben op twee plaatsen, te Bern door bemiddeling van den Turkschen gezant en te Mytilene, door bemiddeling van Generaal Townsend.

Den 31sten October kwam bericht, dat op dien dag te 12 uur de wapenstilstand was geteekend.

De voorwaarden waren iets lichter, dan die van Bulgarije. De aankondigde eisch, dat Constantinopel onvoorwaardelijk zou worden overgegeven, is ten slotte niet gesteld.

De voorwaarden luiden in hoofdzaak: Vrije doorvaart voor de vloot der geallieerden door de Bosporus en de Hellespont. Bezetting van de forten aan de oevers van de beide wateren. Onmiddellijke vrijlating van de gevangenen, zonder het beginsel van wederkeerigheid. Demobilisatie van het leger. Interneering van de vloot.

De voordeelen voor de Entente verkregen door deze capitulatie, waren vele, b. v. verlies voor Duitschland van vlootbasis; winst van Aziatisch gebied, nieuwe gelegenheid om in Rusland in te grijpen.

De Engelsche en Fransche regeeringen hebben dadelijk eene verklaring openbaar gemaakt over de verdeeling van hunne invloedssferen in Syrië en Mesopotamië.

De Armeniërs hebben zich gewend tot de geallieerden en tot President Wilson, met den eisch van onafhankelijkheid en souvereiniteit van geheel Armenië.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Met buitengewone belangstelling is in Europa de verkiezingsstrijd in de V. S. van Noord-Amerika gevolgd, er wordt zelfs gezegd, dat de geallieerden met het openbaar maken van hunne voorwaarden aan Duitschland gewacht hebben, totdat de uitslag van de verkiezingen bekend was.

Vóór de verkiezing heeft Wilson een manifest uitgevaardigd, waarin

hij aandringt op een democratisch congres. Hij gaf te kennen, dat wanneer in het congres de democratische meerderheid voor eene republikeinsche moest plaats maken, dit in Europa den indruk zou teweeg brengen, dat in de V. S. Wilson's beleid niet meer werd goed gekeurd.

Hierop vaardigden Taft en Roosevelt samen een contra-manifest uit, waarin zij critiek uitoefenden op het programma van Wilson en op zijn volkerenbond-denkbeelden.

De republikeinen hebben gezegevierd, zij hebben nu de meerderheid in het congres, waarmede de kans op een rechts-vrede veel geringer is geworden.

Dat Wilson werkelijk op het standpunt van een rechts-vrede staat, is weer gebleken uit zijne laatste redevoering, waarin hij bijna met sympathie over de Duitschers spreekt, terwijl hij er bij de geallieerden op aandringt, om met geduld en vertrouwen den loop der gebeurtenissen in Duitschland af te wachten.

De republikeinen nu voelen niets voor een volkerenbond en voor de overige algemeen menschelijke ideeën van Wilson; zij voeren eene zuiver nationale politiek met algemeen dienstplicht en protectie en zij wenschen met Engeland samen te werken, om gevrijwaard te zijn tegen een toekomstig Japansch gevaar.

Eene andere aanleiding, om eene actie te voeren tegen Wilson, bestond voor hen hierin, dat Wilson zich in den loop der tijden dictatoriale bevoegdheden heeft doen opdragen door de democraten; de bevoegdheden van den Senaat zijn daarbij in het gedrang gekomen; de republikeinen gaven nu te kennen, deze weer in eere te willen herstellen.

Wilson heeft al reeds wijziging moeten brengen in de door hem voorgestane beginselen. Zoo bepaalde paragraaf 3, dat alle economische slagboomen zooveel mogelijk moesten verdwijnen. Naderhand werd dit door hem zelf aldus uitgelegd, dat dit niets te maken had met vrijhandel of protectie, dat het alleen beteekende, dat iedere regeling goed was, mits gevende gelijkberechtiging van alle naties. Deze uitleg hangt vermoedelijk samen met het zooveel besproken programma van de republikeinen.

Voorts heeft Wilson zich neergelegd bij den allerzonderlingsten uitleg, die de geallieerden gegeven hebben aan punt 8.

In punt 8 was vermeld, dat de bezette grondgebieden hersteld, ontruimd en bevrijd moesten worden. De geallieerden lezen er uit, dat volledige schadevergoedingen moeten gegeven worden aan de burgerbevolkingen.

Op 1 November hebben de Ver. Staten aan Frankrijk een nieuw crediet toegestaan van 200.000.000 \$ Het totaal bedrag der aan de geallieerden verstrekte credieten bedraagt daarmede 7.732.976.000 \$.

Op 16 November heeft de Amerikaansche Regeering 7.000.000 \$ voorgeschoten aan de Tsjecho-Slowakischen Raad, en 200.000.000 \$ aan Engeland.

Het congres heeft een wetsontwerp tot voorziening in de oorlogs-

tekorten aangenomen. Daarbij zijn credieten toegestaan tot een bedrag van 6.345.000.000 \$.

In de laatste dagen bevatten de Amerikaansche bladen heftige artikelen tegen de Engelsche heerschappij ter zee. Zij vragen, of de Engelschen in de toekomst als vrienden van de Amerikanen de zeeën zullen bevaren, dan wel in scherpe concurrentie met hen zullen leven, waardoor dan tevens de kiem zou gelegd zijn voor een toekomstigen oorlog.

De Amerikaansche oorlogsvloot wordt geweldig uitgebreid; in 1920 zal de vloot tweemaal zoo groot zijn als in 1917.

CHINA. Tusschen Noord- en Zuid-China schijnt eene verzoening tot stand gekomen te zijn.

Op rechtstreeksch verzoek van de regeering te Peking heeft de Zuidelijke regeering een wapenstilstand verleend, teneinde vredesonderhandelingen te beginnen.

JAPAN. De Japaneesche Regeering heeft het initatief genomen, om eene verzoening tot stand te brengen tusschen Noord- en Zuid-China.

Okoema, de Japansche Minister-president tijdens het uitbreken van den oorlog, heeft de Japansche eischen omschreven:

De Marshall eilanden, de Karolinen en de Ladronen moeten Japansch worden.

De telegraaf-verbinding van Tsingtau met de Zuidzee moet onder Japansche contrôle blijven.

Aan geen enkele vreemde mogendheid zal mogen worden toegestaan eene overheerschende stem te hebben bij concessies en andere belangen in het Oosten.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

Algemeen: Het militaire luchtvaartwezen van onze vijanden. Gasprojectielen, Int. Rev., Oct.

Amerika (Ver. St. v. Noord): Zoeklichten. Leeningen aan vreemde Staten. Prijzen van kust-artillerie, M. Woch., No. 33. Wetenschappelijke reserve-officierskorps, M. Woch., No. 40. Nieuw type mitrailleur. De Amerikaansche vrijheidsmotor, Int. Rev., Oct. Geneeskundig onderzoek van vliegers, M. Woch., No. 48.

Duitschland: De prestaties van de troepen, belast met het overbrengen van berichten, Int. Rev., Sept. Onderzoek besluitvaardigheid van zeeofficieren, M. Woch., No. 42.

Engeland: De Engelsche en Amerikaansche slagschepen, Int. Rev., Sept. Bergingsafdeeling. Bescherming tegen giftige gassen, M. Woch., No. 42.

Finland: Vliegwezen, M. Woch., No. 44

Frankrijk: Mijnwerpers, Int. Rev., Sept. Wegwijzers voor vliegers bij nacht, M. Woch., No. 45. Vervoer van gewonden in vliegtuigen. De militaire voorbereidingen voor den huidige oorlog, Int. Rev., Oct.

Italië: Zeetank, M. Woch., No. 39.

Japan: Vlootuitbreiding, Int. Rev., Sept. Legersterkte, M. Woch., No. 44. Havenaanleg, M. Woch., No. 45.

Noorwegen: Marinebegrooting, M. Woch., No. 45. Artillerie-schiet-scholen, M. Woch., No. 48.

Oekraïne: Leger, M. Woch., No. 48.

Oostenrijk-Hongarije: Oorlogsuitgaven, M. Woch., No. 31.

Rusland: Artillerie-materieel. Vliegmotoren, M. Woch., No. 50.

Spanje: Legerreorganisatie, Int. Rev., Sept.

Zweden: Vliegwezen, M. Woch., No. 46. Artillerie-schiet-scholen, M. Woch., No. 49.

Zwitserland: De bergtroepen, Int. Rev., Oct.

Boekaankondiging.

Geschiedenis van den Oorlog, door H. STEGEMANN. *Amsterdam en Rotterdam* 1918. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

Dit boek getuigt van groote werkkraft, het is inderdaad „kolossal.” Ofschoon door een Zwitser geschreven, kunnen wij het niet beter aankondigen, dan als een — vrij oppervlakkig — overzicht van den huidige oorlog, gezien door een Duitschen kijker met beperkt gezichtsveld.

Voor den militair achten wij het van weinig belang, het gaat daartoe te weinig diep op de feiten in en tracht zulks te vergoeden door bloemrijken stijl. Van den eersten slag bij Mülhausen heet het bijv. : „Na een zwoelen nacht, verrees in gouden vuurgloed de 9e Augustus en overstroomde de Vogezen . . . met licht. De Fransche trompetten riepen de dagelijksche wacht op. Om 9 uur begon de slag. Met onverwoestbaren aanvalsgesest beziel, kwam de oostelijke Deutsche legergroep etc.” Het overige zal men zich nu wel kunnen indenken.

De beschrijving van den aanval op Luik is, vergeleken bij hetgeen wij daaromtrent reeds weten — men denke bijv. aan de belangrijke studie van kapitein Bⁿ van Voorst tot Voorst — vrij onbeduidend. De slag aan de Marne is — kan het anders — natuurlijk heelemaal niet door de Duitschers verloren, zoodat de lezer zich afvraagt, of zij dan louter voor afwisseling een eind weegs zijn teruggegaan.

De geleverde beschouwingen over België en zijn schuld, achten wij bepaald oudbakken; Schrijver moet hiervoor heusch het nieuwe werk van Erzberger eens opslaan. En zou Schrijver's opmerking over de Belgen, die de regelen der menscheijkheid veronachtzaamden (blz. 161), ook niet een opgewarmd schoteltje zijn, dat wellicht op een anderen tafel behoort?

Wij vermeenen, dat deze arbeid, en hare vertaling, wel als propaganda-lectuur zullen zijn bedoeld; voor pro-Duitschers is het inderdaad een boek om van te smullen. Wij kunnen echter — zelfs in deze magere jaren — niet verklaren, dat zulks ons is gelukt.

De vertaling is vrij goed.

d. G.

De Afsluiting en Droogmaking van de Zuiderzee en de Landsverdediging. Met een technische nota betreffende de verhooging van den afsluitdijk en zee- en meerdijken, door D. MERENS, Res. Luit.-Kolonel van den Generalen Staf. 's *Gravenhage*, 1918. M. M. COUVÉE.

Schr., van meening zijnde, dat een blijvende vrede een utopie zal zijn,

betoogt, dat de delicate ligging van Nederland een voortdurende bedreiging zal vormen en dat dus het belangrijke vraagstuk van de afsluiting der Zuiderzee uit militair oogpunt dient te worden gezien.

De afsluitdijk wordt bovenal van beteekenis geacht voor een eventuele verdediging der Noordoostelijke provinciën. Daartoe acht Schr. noodig een Stelling in West Friesland, aan het oostelijk einde van den dijk. En aangezien een dergelijke stelling, ingericht oostelijk van Piaam, als gevolg van de terreïngesteldheid zeer veel troepen zou eischen, acht hij het noodzakelijk den dijk te doen aanleggen naar Hindeloopen, ten Oosten waarvan het Friesche merengebied gelegenheid geeft met betrekkelijk weinig troepen een ruime stelling in te nemen.

Voor troepenvervoer per spoorweg langs den afsluitdijk naar bovengenoemde stelling en omgekeerd naar Holland, indien een vijand ten Zuiden van den Helder zou zijn geland, houdt de Schr. o. i. te weinig rekening met het gevaar van bomaanvallen uit vliegtuigen. Er is geen reden om aan te nemen, dat dit gevaar voor deze lijn niet zou bestaan en voor die door Noord-Holland wel, zooals Schr. vreest.

Ten behoeve der aanleuning van verschillende stellingen in het centrum des lands ontwerpt Schr. in de Zuidoostelijke inpoldering een inundatie, die — in verband met de gesteldheid van den Zeebodem ter plaatse — moeilijk is af te tappen.

Ook het Oostfront der Stelling van Amsterdam wordt in de Zuidwestelijke inpoldering door een inundatie gedeckt.

Het Kanaal tusschen die beide inpolderingen wordt op 1,5 K.M. teruggebracht.

Schr. houdt namelijk — en o. i. te veel — rekening met de omstandigheid, dat onze Yselmeer-flottilje meester zal blijven op het meer, zoodat naar zijn meening een overgang over dat kanaal niet is te vreezen. Is evenwel die flottilje verjaagd, dan is het Oostfront van de Stelling van Amsterdam niet meer zoo beschermd gelegen als thans, aangezien een overgang over meergenoemd kanaal met geschutvuur vanaf de Zuidoostelijke inpoldering en door vaartuigen op het Yselmeer kan worden gesteund en dan geen moeilijke operatie zal blijken te zijn.

Intusschen geeft deze zeer belangrijke brochure vele nieuwe gedachten over dit, van militaire zijde zoo stiefmoederlijk behandelde, onderwerp.

P.

Ter aankondiging ontvangen.

De Militaire Groene, Onafhankelijk Weekblad voor Leger en Vloot onder redactie van J. J. L. VAN ZUYLEN, Res. 2e Luitenant der Artillerie. No. 1, 28 September 1918.

De groote oorlog. II. Luik—Namen. Vertaling van K. E. OUDENDIJK, Kapitein der Artillerie. *Leiden*, A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERS MIJ.

Eerste Hulp bij Ongelukken Dr. FRIEDRICH VON ESMARCK, bewerkt door A. ARN. J. QUANJER, oud-Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht. 12e verbeterde en vermeerderde druk. *Gouda*, 1918, G. B. VAN GOOR ZONEN.

Het vervoer van zieken en gewonden, door Jhr. Dr. M. A. GEVERS LEUVEN. 2de druk van „De transportcolonnen van het Nederlandsche Roode Kruis te velde”. *Gouda*, 1918, G. B. VAN GOOR ZONEN.

No. 4 Kleine Boekerij. De zorg voor de gezondheid in het leger (met een naschrift over de Spaansche griep) door I. H. J. Vos, Arts te Amsterdam, Reserve-Officier van Gezondheid. *Zalt-Bommel*, 1918, Nuts-uitgeverij.

The problem of Japan, by an ex-counsellor of legation in the far east. *Amsterdam-Rotterdam*, 1918, C. L. VAN LANGENHUYSEN.

EMILE BANNING. Considérations politiques sur la défense de la Meuse, par Historicus, *Bruxelles et Paris*, 1918, G. VAN OEST ET CIE.

Un fragment de l'Épopée sénégalaise, les Tirailleurs noirs sur l'Yser, LEON BOCQUET et ERNEST HOSTES, *Bruxelles et Paris*, 1918, G. VAN OEST ET CIE.

Kilakadmon, Tweewekelijksch blad voor de Cadetten der Koninklijke Militaire Academie en Cadettenschool onder Redactie van H. W. DE RIDDER, B. HASSELMAN EN W. LAARHUIS.

L'armée belge en campagne. Aperçu général des principales mesures prises pour améliorer le bien-être matériel et moral du soldat belge. *Le Havre* (Seine-Inférieure), 1918, BUREAU DOCUMENTAIRE BELGE.